

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

ΜΟΤΙΒΑ

1953

Στους Ίδιους τους ἤρωες
τῶν τραγουδιῶν μου τ' ἀ-
φιερώνω.

Επικοινωνία: htilikidou@gmail.com

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΟΤΙΒΑ

Το ἔργο αυτό διατίθεται με ἄδεια Creative Commons
Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-
Όχι Παράγωγα Ἔργα 4.0 Διεθνές. Για να δείτε ἕνα αντίγραφο
αυτῆς τῆς ἄδειας, επισκεφθεῖτε το
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/> ἢ στείλετε
ἐπιστολή στο Creative Commons,
PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

σελ.
7-8

ΜΕΡΟΣ Ι

ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

11-16

1. Δράκαινας φύτρο, μάγισσα, χήρα καρδιοπλανεύτρα 11
2. Βαρυαρρωσῆ νό μορφονιός κ' ἡ μάνα του τοῦ κρένει 11
3. Ψηλές ραχοῦλες ροβολῶ, χλωρούς λειμῶνες τρέχω 12
4. Κόρη γλυκειά, κόρη ξανθειά, κόρη γαϊτανοφρύδα 12
5. Τὸν νιὸν ὅπου τὸν πίκραναν πικρά τῆς μάνας κρένει 13
6. Θὰ μάσω μυροβότανα καὶ μαγικά λελούδια 14
7. Εἰντά 'ναι πού 'ρχετ' ὁ νάχὸς κ' οἱ ντουφεκιές κ' οἱ σκεῦξες 14
8. Στὴν Πίνδο πῆραν νὰ βαροῦν τοῦ Ντοῦτσε τὰ φουστά 15

ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

17-20

1. 'Αλί στον ὅπου τοῦ 'λαχε στά ξένα νὰ πορεύει 17
2. Ρωτῶ τὰ θύκια τοῦ γιαιοῦ, τὸ κύμα τοῦ πελάγου 18
3. Ξένος σὲ θύραν ζύγωσε, δισταχτικά τὴν κρούει 18
4. 'Εδὰ 'βροδὸς διπλόκλειστος κι' ἀρχοντικὸ παλάτι 19

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

21-26

1. 'Εροδοχάραξ' ἡ Ἀύγή, τ' ἀστρι τῆς πούλιας σβῆται 21
2. 'Ὤϊμένα τοῦ τρισδύστουχου κι' ἀλί μου τοῦ μονάχου 21
3. Δὲ ματαμπαίνω σ' ἐκκλησιά καὶ μούδε λειτουργιέμαι 22

4. Ἦλιε μὴν ἔβγεις σήμερις κι' Ἀύγουλα μὴ ροδίσεις	σελ. 23
5. Μὴ φύγεις περιστέρα, ταίρι μ' ἀκριβὸ	23

ΜΕΡΟΣ II

ΑΓΡΟΤΙΚΑ 29—45

1. Ἀναβροχιά	29
2. Θέρο	32
3. Ἀλώνι	33
4. Λίχνος	38
5. Βροχή	41
6. Ὁ θάνατος τοῦ ξωμάχου	44

ΠΟΙΜΕΝΙΚΑ 46—60

1. Γιὰ τ' ἄορια	46
2. Τῆς βλαχοπούλας	49
3. Τῆς κακοπαντρεμένης	51
4. Συμπεθέρισμα.	54
5. Γιὰ τὰ χειμαδιὰ	57

ΝΑΥΤΙΚΑ 61—77

1. Τοῦ καπετάνιου	61
2. Μπουγάζι	62
3. Μισεμὸς σφουγγαράδων	65
4. Τὸ ραθυμὸ	68
5. Τοῦ ναύτη	72
6. Γαγεριμὸς σφουγγαράδων	75

	σελ.
ΔΙΑΦΟΡΑ	78-86
1. Περιστέρα	78
2. Δνό πολιτείες	80
3. Τοῦ Δίστομου	86

Τοῦτα μου τὰ τραγούδια σέ δυὸ λόγους τὰ χρωστῶ:

Πρῶτο στὴν πολλή μου τὴν ἀγάπη γιὰ τοῦ Λαοῦ τὴν ποίηση πού ἀπὸ παιδί μὲ συγκινοῦσε καὶ μὲ συνέπαιρνε.

Δεύτερο, στὴν πίστη μου, πῶς κάθε τι πού γράφεται ἢ δίνεται στὸν τομέα τῆς Τέχνης, πρέπει νὰ ἔχει σκοπὸ τοῦ τὴν προσφορά στὸ Λαό.

Κ' εἶναι φανερό, πῶς ἂν θέλει κανεὶς, στὰ σοβαρά, νὰ προσφέρει κάτι ποιητικὸ στὸ Λαό μας, θὰ πρέπει νὰ τοῦ τῷ δώσει μὲ τοὺς δικούς του ξεχωριστοὺς, ἀπλοὺς ἐκφραστικοὺς καὶ τραγουδιστικοὺς τρόπους.

Νὰ μὲ κατηγορήσει κανεὶς πῶς ἔκλεψα ἢ χάλασα τὸ Δημοτικὸ τραγούδι δὲν εἶναι σωστό.

Δὲν πήρα τὰ ἴδια θέματα νὰ τὰ παραλλάξω.

Δανείστηκα μονάχα τὰ μέτρα καὶ τὴν τεχνικὴ του καὶ δούλεψα δικὰ μου καὶ σύγχρονα θέματα. Θέματα ὁμοῦ πάντα λαϊ-

κά, μέ ζωντάνια πανελλήνια, μέ καημούς, λαχτάρες και ἴδρω-
τα τῆς στεριάς και τῆς θάλασσας.

Τὰ προσφέρω σ' ὀλάκαιρο τὸ Λαό.

Ἄν τ' ἀγαπήσει και τραγουδήσει κανένα τους σὸ χορο-
στάσι τῆς Κυριακῆς, αὐτὸ θά 'ναι γιὰ μένα ἡ πιὸ τρανή ἱκανο-
ποίηση.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ

Ἄπο τῆ θέση τούτη, χρέος μου λογαριάζω, νὰ εὐχαριστήσω, τοὺς
φίλους κ. κ. Νικολέρη Διογένη και Τσόπουλον Ἄποστολο, ποὺ πολὺ μέ
βόηθησαν στὴν ἔκδοση τούτου τοῦ βιβλίου μου.

ΜΕΡΟΣ Ι

ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

1.

- Δράκαινας φύτρο, μάγισσα, χήρα καρδιοπλανεύτρα,
Π' ἐπλάνεψές μου τὴν καρδιά κ' ἐθέλωσες τὸ νοῦ μου,
Χήρα, γιὰ βγάνε τὴ ντροπὴ καὶ φόρα τὴν ἀγάπη
Κ' ἔλα νὰ πᾶμε τὸ ταχύ στ' ὄριο τὸ μοναστήρι,
'Οπού 'χει γέρο 'γούμενο καὶ γνωστικούς ψαλτάδες.
Νὰ μᾶς βλογήσ' ὁ γούμενος νὰ ψάλλουν οἱ ψαλτάδες,
Νὰ βάλουμε τὰ στέφανα 'πε λεϊμονιάς λελούδια,
Νὰ βάλω καὶ στὸν κόρφο σου γκόλφι μαλαματένιο.
- Τὰ στέφανα νὰ μαραθοῦν, τὸ γκόλφι χάρισμά σου,
Τὶ 'γὼ 'μνωξα χήρα νὰ ζῶ καὶ ματαμνῶ το πάλε·
Κι' ἄμε νὰ φύγεις νιούτσικε, τί τὴν καρδιά σου καίω.

2.

- Βαρυαρρωστᾶ νό μορφονιὸς κ' ἡ μάνα του τοῦ κρένει :
- Τὸ τί 'ναι, γιόκα μ', ποὺ πονεῖς, τὸ τί κακὸ σέ βρῆκε ;
Μὴν εἶναι πόνος τοῦ σκοτιοῦ, πόνος τῶν ὀμμαθιδῶνε ;

Τὸ ταχύ· αὔριο. γκόλφι· ἐγκόλπιον. 'μνωξα· ἐμνωξα, ὀρκίστηγα. νιού-
τσικε· νέε.

- Δέν εἶναι πόνος τοῦ σκοτιοῦ μούδ' εἶν' τῶν ὀμαθιῶνε
Κι' ὄ,τ' εἶναι καὶ δέν εἶναι τος, μέσ' τὴν καρδιά πονεῖ με.
- Νά κράξω, γιόκα μ', τοῖ γιατροὶ νά ποῦν τὴ γιάτρεψή σου.
Καὶ μπαινοβγαίνουν οἱ γιατροὶ καὶ τὴ γιάτρειά δὲ βρίσκουν.
Κ' ἕνας κεντᾶ τον στὰ δεξά κι' ἄλλος ζερβά κεντᾶ τον
Κι' ὀ λιὸ τρανός κι' ὀ λιὸ καλὸς κεντᾶ στὰ φυλλοκάρδια.
- Γιά σώνετε, καλοὶ γιατροί, κι' ἀφήτε τὴν τυράγνια
Κ' ἐγὼ νά πῶ σας τὸ σωστὸ τὸ τί 'ναι τὸ παθιὸ μου.
Μούδε χτικιὸ χτικιάζει με, μούδε κι' ὀριὸν ριᾶ με
Καὶ μούδ' ἀπὸ τὰ μάγια 'ναι, παρ' εἶν' ἀφ' τὴν ἀγάπη.

3.

Ψηλὲς ραχοῦλες ροβολῶ, χλωροὺς λειμῶνες τρέχω,
Ραχοῦλες μὲ τ' ἀπόσκια τους, λειμῶνες λουλουδάτους,
Νά νεῦρω λησμοβότανο, τῆς λησμονιᾶς χορτάρι,
Νά μπαλασαμώσω τὴν καρδιά, νά σ' ἀπολησμονήσω.
Κι' ὡς ροβολῶ, παρεκαλῶ κι' ὡς τρέχω, προσευκίεμαι :
Ραχοῦλες μὲ τ' ἀπόσκια σας, λειμῶνες λουλουδάτοι,
Γιά βγάλτε μου τὸ μαγικὸ τῆς λησμονιᾶς βοτάνι,
Νόπου μερεύει τὲς καρδιὲς γιάτρευει κρύφιους πόνους
Καὶ τοὺς πικροὺς τοὺς λογισμοὺς καὶ τοὺς καημοὺς γλυκαίνει.
Κ' ἕνα βουνὶ παράκουσε κι' ἄλλιὸ βοτάνι δίνει.
Δίνει βοτάνι τῆς καρδιᾶς βοτάνι τῆς ἀγάπης
Καὶ γεύουμαί το καὶ πονῶ, καὶ πλιὰ πολλὰ 'γαπῶ σε.

4.

Κόρη γλυκειά, κόρη ξανθειά, κόρη γαΐτανοφρύδα

ὀμαθιῶνε· ματιῶν. λιό· πιά. παθιό· πάθηση. χτικιό· φθίση. ὀριόν· εἶγος
πυρετοῦ. ριῶ· ριγῶ. ἄλλιό· ἀλλιώτικο.

Κόρη τῆς μάνας τῆς μιλεῖ, μιλεῖ κι' ἀγριομιλεῖ τῆς :

- Μάνα μ', ἐπά καὶ θέλεις το, θὰ πῶ σου τὴ βουλή μου.
Κ' ἐγὼ δὲν εἶμαι κάνα ζὸ νὰ μὲ μοσκοπουλήσεις,
Νὰ πάρει με τὸς πού 'στερξε τὰ πλιὸ πολλὰ νὰ δώσει.
Μακάρι νὰ 'ν' γραμματικός, μακάρι νὰ 'ν' σαράφης,
Μακάρι νὰ 'χει στρέμματα, χιλιάδες πέντε γίδια
Τ' Ἀρχάγγελου τὴν ἔμορφιά καὶ τοῦ Χριστοῦ τὰ χρόνια.
Κ' ἐγὼ τὸν ἄντρα θέλω τον νιὸν ἀφ' τὸ μαχαλά μου,
Νὰ κρυφογνέφει μου πουρνό, νὰ μοῦ γελᾷ τὸ γιόμα
Καὶ μὲ τὸ πρῶτο σούρουπο νὰ μὲ φιλᾷ στὰ χεῖλια.
- Κόρη μ', κι' ἄ θές τὸν ἄντρα σου νιὸν ἀφ' τὸ μαχαλά σου
Νὰ κρυφογνέφει σου πουρνὸ τὸ γιόμα νὰ μιλεῖ σου
Κ' ἐκεῖ στὸ πρωτοσούρουπο ν' ἀλλάζετε φιλάκια,
Πάρε τῆς Λένης τὸν ὕγιὸ καὶ διώχτω τὴν προξένεια.
- Γλυκοφιλῶ σε, μάνα μου, μάνα καὶ καλομάνα,
Κι' ὁ νᾶγουρος π' ἐδιάλεξες, αὐτὸς εἶν' ὁ καλὸς μου.

5.

Τὸ νιὸν ὅπου τὸν πίκραναν, πικρὰ τῆς μάνας κρένει:

- Εἶντὰ 'ναι, μάνα, τὰ πού λές κ' εἶντὰ 'ν' ἡ ὄρηγτά σου
Κ' εἶντα θαρρεῖς πὼς γένεται καὶ σκούζεις κι' ὄρηνηεύεις;
Μάνα μ', δὲν εἶμαι πλιὰ παιδί, κάνα βυζασταρούδι.
Στριφτό 'χω τὸ μουστάκι μου κι' ἀντρέσκια τὴ θωριά μου
Κι' ἄμε νὰ πεῖς τοῦ παπά—Λιᾷ ν' ἀνοίξει τὸ τεφτέρι,
Νὰ νεῦρει τὰ βαφτίσια μου π' ἔχει με βαφτισμένο.
Κι' ἄ πεῖ σου χρόνους δεκαχτώ, νάκῳ σε κι' ἀπαντέχω.

Μ' ἄ πεῖ σ' ἀκόμα κατιτίς, μὴ μοῦ βαρυγγομίσεις
 Μόν δέξου τὴν Ἄννούλα μου νυφούλα καὶ καλή μου
 Νὰ νῆμπ' ὁ γῆλιος ἴλόλαμπρος στ' ἄχαρο σπιτικό μας
 Νὰ νῆρθ' ὁ Μάης στὲς καρδιές κ' ἡ Ἄνοιξη στὰ χεῖλια
 Πριχοῦ βρυκολακιάσουμε νῆμεῖς οἱ δυὸ μονάχοι.

6.

- Θὰ μάσω μυροβότανα καὶ μαγικά λελούδια
 Τὸν дуόσμο, τὸν βασιλικό, τὸν κρίνο τὴ λεβάντα
 Τὸ ρόδο τὸ ἑκατόφυλλο, τὸ καριοφύλλι τ' ἄσπρο
 Καὶ θὰ ἴρω κρύφια ἴπο βραδὶς τὴν κλίνη σου νὰ ράνω
 Νὰ μυριστεῖς νὰ βουρλιστεῖς νὰ βγεῖς νὰ μ' ἀνταμώσεις.
- Ἐμὲ γητεῖά δὲ γῆτεψε, μύρο δὲ βούρλισέ με·
 Μόνε νὰ πάρεις τὸ βιολὶ νὰ πάρεις τὸ λαγούτο
 Νὰ βγεῖς στὸ πέρα ξέγναντο νὰ πεῖς γλυκὸ τραγούδι.
 Καὶ νὰ μὴ βγεῖς τ' ἀπόβραδο, μὴ βγεῖς τὸ μεσημέρι,
 Πάρε βαθειὰ μεσάνυχτα στ' Αὐγερινοῦ τὴ φέξη.

Βγαίνει βαθειὰ μεσάνυχτα καὶ λέει γλυκὸ τραγούδι,
 Τραγούδι τῆς ἀπαντοχιᾶς πολλὰ παραπονιάρο.
 Κι' ἄφ' τὸ πικρὸ παράπονο νὸ τόπος γύρα σείστη
 Καὶ τὸ φεγγάρι χλώμιανε κι' ὁ γκιώνης ἀλαφιάστη
 Κ' ἡ χαραυγούλα ἴπομεινε νέκειά ἴποξεχασμένη.
 Ψυχοπονιέτ' ἡ κορασιά, νὰπαρατᾶ τὸ στῶμα
 Καὶ ροβολᾶ στὸ ξέγναντο στ' ἀγούρου τὴν ἀγκάλη.

7.

Εἰντὰ ἴναι πού ἴρχετ' ὁ νάχός κ' οἱ ντουφεκιές κ' οἱ σκοῦξες;

βαρυγγομίσεις· παραπονεθεῖς. βουρλιστεῖς· σκανδαλιστεῖς. ἀπαντοχιᾶς.
 προσημονῆς ἀναμονῆς. ἀλαφιάστη· ξαφνιάστηκε σὰ τὸ ἐλάφι. ἀγούρου· ἀντρός.

Μήνα φουσάτα ροβολοῦν κι' ἀσκέρια τοῦ Μπενίττο
 Καὶ κλαῖν τῆς Πίνδος τὰ χωριά καὶ μάχετ' ὁ Δαβάκης;
 Μουδὲ φουσάτα ροβολοῦν μουδὲ κ' ἡ Πίνδο κλαίει
 Μὸν ἢ κερά—Ναστάσαινα, τ' ἀφέντη Νάστου ἢ χήρα,
 Παντρεύει τὴν Αὐγούλα τῆς τὴν στερνοδουχατέρα.
 Μὲ τὸ στανιὸ παντρεύει τὴν καὶ πρῶτα χώρισέ τὴν
 Ἄπέ τὸ νιὸ τὸν ἄγουρο νόπού 'χε στὴν καρδιά τῆς.
 Μερουχτίς γλεντοκοποῦν μέρες καὶ νύχτες δύο,
 Τρῶνε τ' ἄρνι τὸ σουγλιστὸ γλυκὸ τῆς Σάμος πίνουν
 Καὶ πότε σούρνουν τὸ χορὸ καὶ τ' ἄργανα πλερώνουν
 Καὶ πότε ρίχτουν μπαταριές κ' εὐκιοῦνται τῆς Αὐγούλας:

— Κόρη καὶ νὰ 'ν' ἡ στρατά σου 'πὸ λούλουδα σπαρμένη
 Καλότυχο τὸ στέφανο, κάστρο τὸ σπιτικό σου
 Καὶ κάτεχε πὼς παίρνει σε τ' ἄξο τὸ παλληκάρι
 Ὅπου 'να κι' ἄρχοντόπουλο πολλὰ γραμματισμένο.

Κ' ἐκεῖα βουλή καὶ πεθυμιά γιὰ θάνατον ἐκράτει.
 Ἔωρεῖ καὶ πλιὸ δὲ γένεται καὶ πρῶτ' ἀναδακρῶνει
 Τηρᾶ τὸν οὐρανὸ ψηλὰ 'πὸ νοῦ τῆς προσευκιέται
 Κι' ἀπὲ χωμένο δῖκοπο μπήζει στὰ φυλλοκάρδια.

8.

Στὴν Πίνδο πῆραν νὰ βαροῦν τοῦ Ντοῦτσε τὰ φουσάτα
 Κ' οἱ νιοὶ μονοσυνάγονται καὶ τρέχουν στὸ σεφέρι.
 Κλαῖνε μανάδες γιὰ τοὺς γιούς, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες
 Κλαίει καὶ νιὰ κόρη λυγερὴ γιὰ τὸν ἄρρεβωνιάρη

Μῆνα· μήπως. φουσάτα, ἀσκέρια· στρατός. Μπενίττο· ὁ Μουσουλίνη
 Δαβάκης· ὁ συνταγματάρχης Δαβάκης Κ. ποὺ πολέμησε στὸν Ἀλβανικὸ
 πόλεμο. μπαταριές· ὁμαδικοὶ πυροβολισμοί. κάτεχε· γνώριζε. χωμένο· κρυ-
 μένο. σεφέρι· ἐκστρατεία. Ντοῦτσε· ὁ Μουσουλίνη. ἄρρεβωνιάρης· ἄρρα-
 βωνιαστικός.

Νόπου τὸν ἀρρεβώνιασε τὸ βράδυ τ' Ἄη—Δημήτρη.
 Μέρες καὶ μῆνες καρτερὰ μῆνες ἀπαντυχαίνει,
 Ν' ἀκούσει τὸ μαντάτο του νὰ πάρει τὴ γραφὴ του·
 Κι' οὔδε μαντάτο πέμπει τῆς κι' οὔδὲ γραφὴ γραμμένη.

Ἄρχοντογιὸς τὴ ρέγεται χίλια καλὰ τῆς τάξει.

- Ἄσ' λυγερὴ τσ' ἀπαντοχιῆς ἄσ' τὸν ἀρρεβωνιάρη
 Κ' ἔλα νὰ στεφανώσουμε ταχιά τ' Ἄη—Κωσταντίνου
 Ταχιά τὸ Μάη τὴν Ἄνοιξη, τὴ δροσομυρισμένη.
 Νὰ ἔχεις ὀκάδες μάλαμα νὰ ἔχεις τὰ πλούσα γέχια,
 Ἐπερέτες νὰ σὲ ἔπερετοῦν, δούλους νὰ σὲ δουλεύουν
 Ἄφέντρα νὰ ἔσαι στὸ χωριὸ κι' Ἄρχόντισσα στὴν πόλη.
- Μάϊδε τὰ πλούτια σ' ῥέγουμαι, μάϊδε τὰ γέχια σ' θέλω.
 Κι' ἄλάχει κ' ἦσαν σὺ καλός, μὲ τοὺς καλοὺς θὰ νὰ ἔσαν
 Οὔθ' εἶν' οἱ νοὶ καὶ πολεμοῦν, οὔθ' εἶν' τὰ παλληκάρια.

ἀπαντυχαίνει· περιμένει. ρέγεται· ὀρέγεται, ἐπιθυμᾷ. στεφανώσουμε·
 στεφανωθοῦμε. γέχια· ὑπάρχοντα. ἔπερέτες· ὑπηρέτες.

ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

1.

Ἄλι στον ὄπου τοῦ ἴλαχε στὰ ξένα νὰ πορεύει
Παντέρημος καὶ μοναχὸς μὲ δίχως βίος καὶ στέκι.
Τὴν Πασκαλιά βαρυόθυμος καὶ τοῦ Χριστοῦ κλαμένος
Καὶ τ' Ἄη—Νικόλα στοὶ γιὰλό πελάγη ν' ἀγναντεύει.

- Καράβι, νὰ ἴχεις στὰ πανιά τὸν πρίμο τὸν ἀγέρα,
Τὸν Ἄγιο νὰ ἴχεις φύλακα φουρτοῦνες νὰ ἴμερεύει.
Μόν πέ μου ποῦθεν ἔρχεσαι; Μὴν ἀφ' τῆ χώρα κείνη
Νόπου ἴχω σπίτι, φαμελιά, καρδιά καὶ νοῦ ἀφημένα;
Κι' ὁ καπετάνιος κρένει του κι' ἀπηλογιέται τοῦτα:
- Ἐπὰ καὶ στέργεις, ξένε μου, θὰ πῶ σου τὴν ἀλήθεια.
Ἄπο τὸν τόπο σ' ἔρχουμαι, νόπου ἴναι καὶ δικὸς μου.
Κι' ἄ λές μου γιὰ τὸν κύρη σου, τοῦ Χάρου μέρες παίρνει
Κι' ἄ λές μου γιὰ τὴ μάνα σου, κλαίει καὶ καρτερεῖ σε.
Μ' ἂν ἐρωτᾶς γιὰ τὴν Καλή, νταγιάντα στοὶ μαντάτο
Τὶ δευτεροπαντρεύτηκε κι' ἄλλονε πῆρεν ἄντρα.

πορεύει περπατᾶ, περνᾶ. στέκι' σπίτι. ἀπηλογιέται' λέει. ἐπὰ' ἀφοῦ.
νταγιάντα' ὑπόμενε, δέξου μὲ κουράγιο.

2.

Ρωτῶ τὰ θύκια τοῦ γιαλοῦ, τὸ κύμα τοῦ πελάγου,
 Τὸ Μάϊστρο καὶ τὸ Ζέφυρο, τ' ἀστρί καὶ τὸ φεγγάρι
 Μὴν ἔλαχέ τους κ' εἶδῃκαν στὰ ξένα τὸν υἱό μου.
 Κι' ὁ Γρέγος πὸ δὲ ρώτηξα, χολιώντα πηλογιέται:

- Νέγῳ κερὰ μ' τὸν εἶδῃκα στὰ ξένα τὸν υἱό σου,
 Στὰ ξένα καὶ τ' ἀπόξενα στὸ λιό 'μορφον τὸν τόπο,
 Κεῖ πού 'χει δέντρα χρυσαφιά, χορτάρια νάσημένα,
 Πουλάκια σμαραγδόφτερα, μαλαματένια ρόδα'
 "Ἐχει καὶ μάγισσας παιδί, καλὰ τότε κρατάει.
 Σ' ὦριο παλάτι κατοικοῦν, σὲ κήπους γκιζεράνε
 Σὲ κήπους μοσκομύριστους, μυριάνθιστους λειμῶνες.
 Κ' ἡ κόρη τοῦτο τὸν φιλεῖ καὶ τοῦτο τὸν ξετάζει:
- Ρέγεσαι νιέ μ' τὸ γαγερό, πεθύμησες τὴ μάνα;
- Μά'ιδε τὴ μάνα μ' πεθυμῶ, μά'ιδε τὸν τόπο μ' θέλω
 Μόνε τοὺς κόρφους τοὺς ζεστοὺς καὶ τὰ γλυκὰ φιλιὰ σου.

3.

Ξένος σὲ θύραν ζύγωσε, δισταχτικὰ τὴν κρούει.

- Ποιὸς κρούει τὴ θύρα τῆς φτωχῆς καὶ δὲν καλωσορίζει;
- Ποὺ κρούει τὴ θύρα σου κερὰ, περάτης κι' ἀπερνάει'
 Ποὺ δὲ κρατεῖ τὰ θάρρητα, 'νεγνώριμος καὶ ξένος.
- Θάρρηψε γιέ μ' κι' ἀπέρασε, κ' ἐγὼ στοὺς ὀρισμούς σου.
 "Α λάχει πείνα σὲ κρατεῖ, τραπέζι 'φτύς νὰ στρώσω
 "Α λάχει δίψα σὲ κρατεῖ, τὸ κρυὸ νερὸ νὰ φέρω
 Κι' ἂ λάχει δρόμου παιδεψη, στὸ στρώμα νὰ σὲ βάλω.

θύκια· φύκια. εἶδῃκαν· εἶδαν. χολιώντα· θυμωμένα. γκιζεράνε· πεπατοῦν, κάνουν περίπατο. γαγερό· ἐπιστροφή. περάτης· περαστικός. 'φτύς· εὐθύς. δρόμου παιδεψη· κούραση.

Στρώνει την τάβλα γιοματούν τὸ βράδυ καὶ δειπνίζουν,
Στρώνει στρωσίδια καθαρὰ κ' ἐτσά τότε κοιμίζει.

- Κερά μ' σά μάννα μ' ἔπηρες, σάν ἀδερφή μὲ δέχτης,
Σά τὴν καλὴ 'περέτησες καὶ καλοφίλειψές με,
Κ' ἐγὼ τὸ Θιὸν παρεκαλῶ νὰ σοῦ τὰ ξαντιμέψει.
- "Ἄμε παιδάκι μ' στὸ καλὸ, καλῶς νὰ σὲ δεχτοῦνε.
Κι' ἄ λάχει σὲ 'περέτησα σὲ γλύκανα κομμάτι,
"Ἐχω κ' ἐγὼ στὰ ξένα γιό, κι' ἄς ἔβγουν ὀμπροστά του.

4.

Ἐδὰ ἄβορος διπλόκλειστος κι' ἀρχοντικὸ παλάτι.
"Ἀρχοντες τρῶν καὶ πίνουνε κι' ὄλονυχτὶς γλεντίζουν.
Πίνουν κρασί τῆς ἀρεσιᾶς, λογιῶ ξορέσια τρῶνε,
Νέχουν καὶ νιές χιλιάκαλες καὶ τὲς χαίδοφιλοῦνε.

- Πιοὺς κρούει τὴν θύραν πᾶει καὶ κρούει.
- Ποιὸς κρούει τὴν θύραν τ' "Ἀρχοντα, κόβει τὸ χαροκόπι;
- Κειὸς πού πεινᾷ, κειὸς πού διψᾷ, κειὸς πού δειλιᾷ τὴ στράτα
Κειὸς πού 'χει μάννα στὰ μακριὰ καὶ πικροκαρτερᾷ τον.

Στὸ στερνοσκάλι πρόβαλε μὲ σεῖσμα καὶ καμάρι.

- Τί θέλει κειὸς ὅπου πεινᾷ κι' ὅπου πολυοδιψάει;
- Μπουκιὰ ψωμί, πρωτάρχοντα, γουλιὰ νερὸ νάφεντη,
Κι' οὔθε μαντρίζεις τὰ φαριὰ νὰ γείρω ν' ἀποστάσω.
- Καλλιὰ 'χω Χάρον νὰ θωρῶ πάρε φτωχοῦ νὰ δώκω.

τάβλα· τραπέζι. ξαντιμέψει· ἀνταποδώσει. ἄβορος· ὀβορός, περιφραγμένος τόπος, ἐδῶ ἀλόγορα. ξορέσια· ὄρεκτικιά. ποκοτᾶ· ἀποκοτᾶ, τολμᾶ. φαρί· ἄλογο.

Κερά φουγγριέται 'π' ἄντικρα καὶ περισσὰ πονεῖ τον.
— Κόπιασε, γιέ μ', στὸ σπίτι μου, νῶρσε στὸ φτωχικό μου,
Νὰ μοιραστοῦμε τὴ μπουκιά, νὰ γείρεις σὲ στρωσίδι.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ [ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΜΟΥ]

1.

Ἐροδοχάραξ' ἢ Αὐγή, τ' ἀστρὶ τῆς πούλιας σβηέται
Ξυπνοῦν οἱ πετροπέρδικες, λαφιάζονται τ' ἀηδόνια
Κ' οἱ κορδαλοὶ γοργόφτεροι μεσουρανίς ζυγιάζουν
Νὰ ποῦν τὸ καλωσώρισεσ στὸν ἥλιο τὸν Ἀφέντη.
Κ' ἕνας μικρὸς κορυδαλός, τοῦ τρυποφράχτη μπαίγνιο,
Π' οὔλο ψηλὰ φτεροκοπᾶ κι' οὔλο ψηλὰ ζυγιάζει,
Θωρεῖ τονέ πισωκορφίς κι' ἀνθρωπινὰ λαλεῖ του:

— Ἡλιε, κι' ὡς ἔβγεις τὸ ταχὺ σ' οὔλο τὸν κόσμο φῶτα·
Στοῦ Στεφανῆ τὸ φτωχικὸ ἴλολαμπρος νὰ φωτίσεις,
Νὰ ζεσταθοῦν οἱ πέργκολες, ν' ἀνθίσουνε τὰ γιούλια,
Νὰ ζεσταθεῖ του κ' ἡ καρδιά νὰ ρεύσει τὸ φαρμάκι
Τοῦ Χάρου πικροκέρασμα π' ὡς πῆρε τὴν καλή του.

2.

Ἰμένα τοῦ τρισδύστυχου κι' ἀλί μου τοῦ μονάχου,
Ὅπου ἔχα ταίρι τῆς καρδιάς κ' ἐδῶκα το τοῦ Χάρου.

Ἰαφιάζονται· ἀλαφιάζονται, ξαφνιάζονται σὰν ἐλάφι. πέργκολες.
κλήματαριές, φυτὰ ἀναρριχόμενα. π' ὡς· ὅταν.

- Μούδε τὸ κλάμα δύναμαι, μούδε τὸ μοιρολόι,
 Μόν καρτερῶ τὸ σούρουπο νὰ πέσ' ἢ μαύρη νύχτα
 Νὰ πάρω τὸ στρατί-στρατί, νὰ βγῶ στὸ Κοιμητήρι,
 Νὰ πῶ της τὰ παράπονα νόπούχω στὴν καρδιά μου.
- Καλή μ' τὸ σπίτι ρήμαξε κ' οἱ κάμαρες στοιχειῶσαν.
 Μαράθηκαν οἱ λεμονιές, τ' ἀγιόκλημα στὴ σκάλα·
 Τὰ χελιδόνια μίσεψαν ἔπο τὴν ἔρμιὰ σκιαγμένα
 Καὶ μόνε νυχτοκόρακες στέργουν τὴ συντροφιά μου.
 Κ' ἓνα πουλί στριγγλιάρικο, τ' ἄχαρο χαροπούλι
 Τὰ βράδια τ' ἀξημέρωτα, μ' ἀνθρώπου γλῶσσα κρένει:
- Ἄλλι στὸ νιὸ τὸν ἄγουρο, νόπού ἄχασε τὸ ταίρι.

3.

Δὲ ματαμπαίνω σ' ἐκκλησιὰ καὶ μούδε λειτουργιέμαι,
 Δὲ ματαπαίρνω ἀντίδερὸ μούδε μεταλαβαίνω.
 Μόνε ταχιά τὴν Πασκαλιά, θὰ νῆβγω στ' Ἄγιο-Βῆμα
 Θὰ νῆβγω καὶ στὸν Ἄβωνα κι' ἀπεδεκεῖ θὰ κράξω
 Πῶς μούδε Θεὸ πιστεύω πλιά, μούδε τὸ γέρο-Διάλο.
 Τί ἐγὼ ἔχω Θεὸ τὸν Χάροντα τὸν ψυχοκνηγάρη.
 Πιστεύω τον, λατρεύω τον, πολυοδοξολογῶ τον,
 Ὅπου ἔναι Θεὸς καταλυτῆς, ἀμὴ κι' ἀψά νανάγκη,
 Κι' ὅπου κρατεῖ τὰ σύμπαντα καὶ τὲς ζωὲς ὀρίζει.
 Πουρνὸ σὲ ράχη κάθουμαι, θωρῶ τον καὶ διαβαίνει.
 Σούρνει μπροστά τσ' ὁμορφονιούς, τίς λυγερὲς κατόπι
 Γέρους καὶ γριὲς ἑκατόχρονους ρηγάδες καὶ ξεμάχους
 Κι' ἀρμάθες βυζανιάρικα στοῦ μαύρου τὰ καπούλια.

Χάρε πῶς πήρες ἔδευτούς, ἐλά παρε κ' ἐμέναν,
 Νά πνίξω θρήνους καὶ δαρμούς, τὸ δάκρυ νά ρουφήξω,
 Νά νῆμπω στὸ Βασίλειο σου, νά νεῦρω τὴν καλή μου.

4.

“Ἦλιε μὴν ἔβγεις σήμερις κι' Αὐγούλα μὴ ροδίσεις,
 Πουλάκια μὴ λαλήσετε, λούλουδα μὴ ἀνθίστε·
 Δὲ θέλω γλυκοχάραμα, μόνε τὴν ἄγρια νύχτα.
 Καὶ πῶς νά θέλω τὴν Αὐγή, νά ρέγουμει τὸν ἥλιο,
 Νά χαίρουμαι τὰ λούλουδα, νά στέργω τὰ πουλάκια,
 Νόπου 'χω μαύρη τὴν ψυχὴ καὶ τὴν καλὴ στὸν τάφο;
 Νεράϊδας εἶχεν ἔμορφιά κι' ἀγγέλου καλοσύνη,
 Τήνε γλυκοκαμάρωνα καὶ 'ζήλευέ με ὁ κόσμος,
 Ζηλεύει με κι' ὁ Χάροντας κ' ἔρχεται καθαλλάρης.

— Χάρε ν'Αφέντη κι' Ἄρχοντα, λυπήσου τὴν καλή μου.
 Κι' ἄ θέλεις κλάμα, κλαίω σου μερόνυχτα καὶ μῆνες
 Κι' ἄ θέλεις παρακαλετά, παρακαλῶ σε χρόνους
 Κι' ἄ πάλε στέργεις ἄφκε τὴν καὶ πάρ' ἐμέ τὸν ἴδιον.

5.

Μὴ φύγεις περιστέρα, ταίρι μ' ἀκριβό,
 Καὶ μὴ διαβεῖς τῆς Ἄρνης τὲς ψηλὲς κορφές.
 Ἐκεῖ δὲν ἔχει μέρα κ' ἥλιο βασιλιά,
 Ναύγες μὲ ροδοκάλια κι' οὐδ' ἀπόσπερνα,
 Ναύγερινὸ καὶ Πούλια κι' ἀστροχάλαζα.
 Ἐκεῖ δὲν ἔχει θέρο καὶ Μαγιαπριλα
 Δὲ φυοῦνται μανουσάκια, ρόδα δὲν ἀνθοῦν,

πῶς· ὅπως. ἔδευτούς· αὐτούς. ρέγουμει· ἐπιθυμῶ. Ἄρνη· κατὰ τὴν
 παράδοση τὸ βουνὸ τῆς λησμονιάς, ὁ Ἄδης, ἀπόσπερνα· δειλινά. φυοῦνται
 φυτρῶνουν.

Δέν ἀνασαίνει Μάϊστρος κι' οὔδε Ζέφυρος.
 Δέν ἔχει στανοτόπια, στρουγγες κι' ὄβορους,
 Πλαγιές ροδαμισμένες, μοσκοβόλιστες
 Στοῦ θυμαριοῦ τὸ μόσκο, τῆς ἀγριοσμυρτιάς,
 Τοῦ σκίνου τῆς λεβάντας καί τ' ἀμάραντου.
 Δέν ἔχει κεῖ ρουμάνια, λόγγα ζάλογγα,
 Μὲ καστανιές βελάνια καί ἔμερόδεντρα,
 Μὲ τὰ παχυὰ τ' ἀπόσκια καί τὰ λιακωτά,
 Μὲ τὲς χλωρὲς ραχοῦλες, τὰ δασὰ ριζά,
 Νῶπου κοπὲς βοσκοῦνε καί σταλίζουνε.
 Φλογέρα δὲ γρουκιέται, σκύλου βάβισμα
 Τρουκάνια καί μπιμπίνες καί χαλκοκυπριά,
 Τοῦ μπιστικοῦ τραγοῦδι στὰ σκαρίσματα,
 Τὲς νύχτες μὲ τὴν πάστρα καί τὲς κονταυγές.
 Ἐκεῖ δὲ ζοῦν πουλάκια καί δὲν ἀπετοῦν,
 Δέν κελαῖδοῦν ἀηδόνια, πετροκότσιφα,
 Μουδὲ καί γκιώνης σκούζει κι' ἀγριομύρεται.
 Κατεβασὲς δὲν ἔχει, λιθορέματα,
 Βρυσοῦλες, νερομάνες κι' οὔδε κρέμασες,
 Ὅπου Ξωθιές, Νεράϊδες, Λάμιες τοῦ βουνοῦ
 Τὲς νύχτες κολυμποῦν καί δροσολοῦζονται
 Τὲς νύχτες τοῦ Θερτῆ στὸ ξεφεγγάρωμα.
 Δέν ἔχει κεῖ πελάγη, μ' ἀσημιὰ νερά
 Πελάγη μὲ ζαφύρια, γλυκοκύμαντα
 Καΐκια π' ἀρμενοῦνε σιργιανίζοντας

στρουγγες, ὄβοροί· περιφραγμένοι τόποι, μαντριά. ροδαμισμένες· σκε-
 πασμένες ἀπὸ χαμόκλαδα. ρουμάνια, λόγγα· δάση. βελάνια· βελανιδιές
 κοπὲς· κοπάδια. τρουκάνια, μπιμπίνες, χαλκοκυπριά· προβατίσια κουδοῦ-
 νια. σκαρίσματα· νυχτερινὲς βοσκές. Θερτῆς· θεριστῆς (μήνας).

Καράβια πού ξεβγαίνουν καί γαγέρνουνε.
 Ξανθά δέν ἔχει στάχια, καμποθάλασσεσ
 Κιτρές νεραντζοπούλεσ κι' οὔδε περγουλιές,
 Μὲ ραζακιὰ σταφύλια, μοσκοζούμωτα,
 Τὸν τρύγο πού τρυγοῦνε ροῦσεσ κορασῆσ
 Κι' ἀχοῦν τ' ἀμπελοφύτια καί τὰ ρέματα,
 Νόχ' τὸ γλυκὸ τραγούδι καί τὸ γέλιο τουσ.
 Ἐκεῖ δέν ἔχει δρούγα, δρούγα κι' ἀργαλειὸ
 Νὰ κλώθεισ τ' ἀρναπόκι τ' ἀραχνόγεντο,
 Νὰ φαίνεισ τὰ μεντέρια τὰ φτενὰ σκουτιὰ,
 Νὰ παίζεισ τῆ σαῖτα καί νὰ διάζεσαι.
 Δέν ἔχει κεῖ γιορτάδεσ κι' οὔδε Πασκαλιὰ
 Νὰ βγοῦν στά χαροστάσια κόρεσ ἔμορφεσ,
 Μὲ κεντιστέσ τέσ μπόλιεσ, τσίτια πλουμερά,
 Ξανθέσ, γαίτανοφρύδεσ, ροδαφρόπλαστεσ,
 Στῆ δίπλη νὰ λυγιοῦνται, νεραῖδόνυφεσ,
 Στῆ δίπλη τοῦ χοροῦ καί στοῦ ξεφάντωμα.

Μὴ φύγεισ περιστέρα, ταίρι μ' ἀκριβὸ
 Καί μὴ διαβεῖσ τῆσ Ἄρνησ τέσ ψηλέσ κορφῆσ.

Ἐκεῖ καπνὸσ κι' ἀντάρα, χιόνια παγωνιά,
 Πηχτὸ πηχτὸ σκοτάδι νάξειδιάλυτο,
 Ἴστραπόβροντα χαλάζι κι' ἀγριοδρόλαπα.
 Ἐκεῖ νόχιῆσ καί φίδια, φίδια καί σκορπιοί,

ξεβγαίνουν· βγαίνουν ἔξω, ἀναχωροῦν γαγέρνουν· ἐπιστρέφουν· δρού-
 γα· ἀδράχι. ἀρναπόκι· κοντὸ μαλλὶ ἀρνιῶν. μεντέρια· κουρελλοῦδεσ. διά-
 ζομαί· χωρίζω τὸ νῆμα σὲ ἴσια μέρη καί τὸ τυλίγω στοῦ ἀντί τοῦ ἀργαλειοῦ.
 μπόλιεσ· ποδιῆσ. πλουμερά· κεντητά. δίπλη χοροῦ· ἡ σειρά. ἀντάρα· ὁμί-
 χλη. ἀγριοδρόλαπο· καταιγίδα.

Βρωμοβαρκούς γιομόζουν περιπλέκονται,
 Κουφάρια γιοματίζουν, γλείφουν σκέλεθρα,
 Κι' ὁ Χάρος γυροφέρνει κουμαντάτορας
 Στελέττα φορτωμένους, μαῦρος, ξέρακας.

Βρωμοβαρκούς: βράμικους, λασπωμένους τόπους. **σκέλεθρα:** σκελετοί
κουμαντάτορας: ὁ διευθύνων. **στελέττα:** μαχαίρια. **ξέρακας:** καμένος κορ-
 μὸς δέντρου, ὀρθός.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΡΟΣ II

ΑΓΡΟΤΙΚΑ

ΑΝΑΒΡΟΧΙΑ

Ξαρίζ' ὁ γῆλιος, ζεματᾶ, νάφόντας κρούει στὰ λόγγα,
Κι' οὔλα διψοῦνε γιὰ νερὸ καὶ τ' ἄρανοῦ τηράζουν.
Διψοῦν τὰ κεφαλόβρυσα κ' οἱ καταγοὶ κι' ὁ βοῦρκος,
Στίφτουν ποτάμια ὄχ τὴν πηγὴ, ρεμάτου κεφαλάρια,
Μουδὲ κ' οἱ κρέμασες βογγοῦν μουδὲ κ' οἱ νερομάνες.
Κλαίει τοῦ ζευγαῖ ἢ στεφανωτῆ, τοῦ τσέλεγγα ἢ γυναίκα,
Θιαμαίνονται τὰ ζωντανὰ νόχ' τὴν ξερὴ ταγὴ τους
Καὶ τὰ πουλιὰ μισέβουνε νὰ πᾶνε τοῦ πελάγου.
Καὶ νιὰ μικρούλα πέρδικα, περισσοδιψασμένη,
Πιάνει τὸ πέρα κράκουρο σ' ἓνα τσουγγρί καθίζει,
Σ' ἓνα τσουγγρί, σὲ γούπατο, σὲ γραῦου νάποσκιούρα,
Καὶ μύρεται τὴ μοίρα της καὶ κλαίει τὸ ριζικὸ της.
— Θέ μου καὶ σίντα τοῦ 'γραφες τοῦ τόπου τὴ βουλή σου,
Δὲν τοῦ 'γραφες ἀναβροχιά, πάρε κατάρια μαύρη
Κ' ἐμένα τῆς τρισάρρωστης, γραφὴ 'γραφες τοῦ ψόφου.

Ξαρίζει· καίει πολύ. λόγγα· δάση. καταγοί· πηγὲς νεροῦ. στίφτουν
στερεοῦν. κεφαλάρια· πηγὲς. κρέμασες· καταράχτες. νερομάνες· πηγὲς
νεροῦ. στεφανωτῆ· γυναίκα. κράκουρο· ἄκη βουνοῦ. τσουγγρί· κορφὴ
βράχου. γούπατος· ἀπάνεμο μέρος. γράβος· εἶδος δέντρου. ἀποσκιούρα· σκιά.
σίντα· ὅταν.

Κι' ὁ παπα-Μάνθος ἔκραξε νόμπρὸς στὴν ὠρια-Πύλη:

- Για δράζτε τὰ ξεφτέρουγα καὶ τῶν Ἁγιῶ τσ' εἰκόνες,
 Νὰ πὰ νὰ λειτουργήσουμε στὸ πάνω σταυροστράτι,
 Νὰ ποῦμε τὸν Ἀκάθιστο καὶ τὸ Χριστὸς ἀνέστη,
 Νὰ ρίξει στάλα τὴ βροχὴ κι' ἀπὲ μὲ τὴ γκοπλίτσα
 Τρεῖς μέρες, τριὰ μερόνυχτα καὶ τρεῖς σωστὲς ἑβδομάδες,
 Νὰ πάρει τὸ καλὸ δροσὸ νὰ ξεδιψάσ' ὁ τόπος,
 Νὰ βγεῖ χορτάρι στὰ ψηλά κι' ἀμαλαγιά στὸν κάμπο,
 Νὰ ζωντανέψ' ἡ παλιουριά, ν' ἀνθίσει τὸ ροδάμι,
 Νὰ βγοῦν γκεσέμια στὴ βοσκή, τὸ στάχυ νὰ καρπίσει.

Καὶ δράξαν τὰ ξεφτέρουγα καὶ τῶν Ἁγιῶ τσ' εἰκόνες
 Καὶ πάησαν καὶ λειτούργησαν στὸ πάνω σταυροστράτι
 Κ' εἶπεκαν τὸν Ἀκάθιστο καὶ τὸ Χριστὸς ἀνέστη
 Μὰ μούδε στάλα νῆριξε νούδε μὲ τὴ γκοπλίτσα.

Τότες τοὺς νιοὺς ὁ δάσκαλος καλιαίνει κι' ὀρμηνεύει:

- Σὰ θέτε νὰ πορέψουμε, παιδιὰ μ', σ' τοῦτ' τὴν ἀνέχεια,
 Πριχοῦ μᾶς βρεῖ θανατικό, νὰ βγάλτε τὸ λαῖσιο,
 Νὰ βγάλτε τὸ συντροφιαστὸ βαθειὰ τῆς γῆς χωμένο.

Ἄρματωμένοι σκαφτικὰ στὰ πγάδια κατεβαίνουν
 Τὰ σκοτεινά, τὰ τρίσβαθα, πού δὲν τηρᾶ τα γῆλιος
 Κι' ἀφ' τὸ πουρνὸ κι' ὡς τὸ βραδὶ φτερώνει τὸ μαντάτο.
 «Στοῦ Τσοῦρκα σκάψαν νιὰ πθαμή, νόργιὰ στοῦ Κουτσουνίκα

Δράζτε ἀδράζτε, πιάστε. **ξεφτέρουγα** ἑξαπτέρουγα. **γκοπλίτσα** καρδιάρα. **ἀμαλαγιά** γλορασιά. **παλιουριά** θάμνος ἀγκαθωτός. **ροδάμι** χαμόκλαδο. **γκεσέμια** κριάρια. **λαῖσιο** καὶ **συντροφιαστὸ** τὸ νερὸ πού βγάζουν οἱ νησιῶτες. **σκάβοντας** τὰ στερεωμένα πηγὰδια τους, σὲ περίοδο ἀνομβρίας. **χωμένο** κρυμένο. **σκαφτικὰ** σύνεργα γιὰ σκάψιμο.

Κι' οὐδὲ σταλίδα. Τοῦ Γιαννιοῦ τὸ στοίχειωσεν ἀργάτης,
Κηρὶ λιβάνι τοῦ 'καψαν κι' ἀπόμνε κειὰ θαμένος.

- Κι' ὁ Δημητρός νάτος πό βγαίν' με τὸν κουβὰ γιομάτον.
— Γειὰ στ' ἄξα χέρια σ', Δημητρό, νὰ ζήσεις παλληκάρι.
— Ἐμὲ δὲν πρέπει παίνεμα, γιὰτ' ἦτονε τῆς τύχης·
Μόνε νὰ 'φκιούμαστ' οὐλινοὶ μὴ δώκει καὶ στερέψει.

Καὶ πίνουν, πίνουν 'ραδαριά, τὰ ζωντανὰ ποτίζουν
Τὰ βόδια καὶ τ' ἀλόγατα, τὰ πράϊτα καὶ τὰ 'ρνίθια,
Στένουν χορὸ 'λοτροῦριστό, λέν τῆς χαρᾶς τραγούδια
Κι' ὡς τὰ βαθειὰ μεσάνυχτα νέκειά συναγροικιοῦνται.

νιά· μιά. σταλίδα· σταλαματιά. οὐλινοί· ὄλοι. 'ραδαριά· ἀράδα. 'λο-
τροῦριστό· τειγυριστό. συναγροικιοῦνται· συνομιλοῦν.

Θ Ε Ρ Ο

I.

Στῆς λαγγαδιᾶς τὴν τέλεψη, στὸν ὄχτον τοῦ ρεμάτου
 "Ὁρμον ἀγρὸν τοῦ γέρο-Λιᾶ θερίζουν θεριστῆδες.

"Ὁρμον ἀγρὸν, ὥρμον καρπὸν, ὥρμο στητὸ 'σπροστάχυ.

Δώδεκα πᾶν τὴ νιὰ σποριά καὶ δώδεκα τὴ δίπλα
 Τρεῖς δένουν τὰ χερόβολα, τρεῖς ρίνουν τὰ στιβάδια,
 Κι' ὁ ξενοδούλης θεριστῆς κρατεῖ θλιφτὸ τραγούδι.

- Φύσα Βορριά, φύσα γλυκά, φύσα πουργὸ καὶ βράδυ
 Φύσα καὶ τὸ 'λιοστάλαμα νῶντας ξαρίζ' ὁ γῆλιος
 "Ὀντας ξαρίζει, ζεματᾶ κι' ὄντας τὸ στάχυ ψένει.
 Νὰ πάρ' ὁ κάμπος μέρεψη νὰ πάρει νιὰ γλυκάδα
 Νὰ δροσιστοῦν τὰ στήθη μου, πὸ πύρωσαν στὴν κάψα
 Καὶ τῆς θερίστρας τῆς Μαργῶς οἱ ξαναμένοι κόρφοι.

- Ποιὸς εἶπε τὸ ψουμὶ γλυκό, τὸν βίο γλεντοκόπι;
 'Εμέναν νὰ 'ρτει νὰν τὸ πεῖ, νέμέναν τῆς θερίστρας.

τέλεψη· τέλος, ἄκρη. ὄχτος· ὄχθη. σποριά· σπορίδι, κομμάτι τοῦ χωρα-
 φιοῦ, ποὺ τ' ὀρίζουν δυὸ βαθειὲς ἀύλακιές. στιβάδια· στίβες, θημωνιές. ρί-
 νουν· ρίχνουν, φτιάνουν. ξενοδούλης· ξενοδουλεутής. 'λιοστάλαμα· κατα-
 μεσήμερο· ξαρίζ'· ξαρίζει, καίει.

Βάρει, δρεπάνι μ' σιδερό, βάρει, κοσά μ' τσελίκι
 Δραπάνι μ' καλοτρόχιστο, κοσά μ' πὸ δὲ στομώνεις,
 Νὰ πάρ' ὁ γῆλιος τὰ ζερβά, νὰ βγει τὸ μεροδούλι.

- Ἐσὲ Μαργῶ δὲ σόπρεπε τ' ἔρμο τὸ μεροδούλι,
 Νὰ χερακώνεις τὲς κοσές, νὰ ρεύεις στὸ ἴλιοκάμα.
 Σόπρεπε σπῖτι κι' ἀργαλειός, ξόμπλιασμα καὶ κεντίδι.
 Νὰ κάθεσαι στὸν ἀργαλειό, νὰ διάζεσαι διασίδι,
 Νὰ κάθεσαι στὴν κάμερα πλουμίδια νὰ ξομπλιάζεις,
 Νὰ κάθεσαι στὴν παρασιτιά τὴ δρούγα σου νὰ κλώθεις.
- Τὸ πού ἔπρεπε νὰ μὴ τηρᾶς, τὸ πού ἔχω νὰ ξετάζεις.
 Δυὸ χρόνους ὅπου χήρεψα, δυὸ χρόνους μεροδούλι,
 Ἄπε τὸν Μάη νῶς τίς ἐλιές κι' ἀπέκει νῶς τὸ Μάη,
 Ἔρεψ' ἡ μαύρη νιότη μου, σβῆσαν τὰ ἔρμα κάλλη
 Καὶ τὰ φτωχὰ τὰ μάθια μου, τὸ κλαῖτο συντροφᾶ τα
 Τὸ κλαῖτο γὴ βαργόμιση καὶ τὸ πικρὸ τὸ δάκρυ.

II.

Ἐδὰ ἰσημένα νάγανα, σὲ χρυσαφένια στάχια.
 Θερίστρες τὰ θερίζουνε καὶ νιοὶ ξενομερίτες.
 Μὲ τὲς αὐγὲς θερίζουνε, τὰ δειλινὰ στιβιάζουν
 Κ' ἐκεῖ στὸ γῆλιοστάλαμα ντραλίζονται στὴν κάψα.

Τ' Ἀφέντη γιὸς τοὺς συμπαθᾶ καὶ τοὺς καλοκαρδίζει:

- Γιὰ κάτσετε μωρὲς παιδιὰ, νοῦθ' εἶστε καὶ βρισκόστε,
 Πιέτε νεράκι δροσερό, νάφτε κανιὰ τοιμπούκα,
 Πέτε καὶ κάνα χῶρατο, νὰ δροσιστοῦμ' ὀλίγο.

κοσά· δρεπάνι. τσελίκι· ἀτσάλι. χερακώνω· πιάνω, χουφτιάζω. ξόμπλιασμα· σχεδιάσμα. διάζομαι· χωρίζω τὸ νῆμα σὲ ἴσια μέρη καὶ τὸ τυλίγω στὸ ἀντὶ τοῦ ἀργαλειοῦ. πλουμίδια· κεντήματα. ντραλίζονται· ἀντραλίζονται, ζαλίζονται.

Σύρε σύ, Γιώτη, στ' ἄλογα καὶ ξεπεδούκλωσέ τα,
Καὶ σύ, Κωστή, γιὰ δέματα ἔπο μούσκεψα στὸ ρέμα.
Τὸ ἕδες ρὲ Νάσο τὸ σπυρί;

— Τὸ ἕδα κύρ-Ζήση μ' τὸ ἕδα.

— Εἶν' ζωντανό;

— Δὲν εἶναι το. Κομμάτι Λίβας τὸ ἕβρε.

Κεῖνα τοῦ Μάη τὰ λιόβωρα τὸ ἔστιψαν στὸν ἀνθὸ του.

— Βάλε καὶ βρωμοβότανο...

— Λογάρια καὶ τὸ δαῦλο...

Ἔ πάλε κατὰ πὼς θαρῶ, μπερεκετλίδκο θά ἔν' το.

Κι' ὁ γέρο-Λιάκος κάθεται σὲ λεύκας σκιά στὴν ἄκρια.

Μὲ τὸ πλατὺ τὸ πόσι του, τὴν ἄσπρια πουκαμίσα,

Τὴν βρακοζούνα χαλαρή. Τηρᾶ καὶ τσιμπουκίζει.

Κι' ὡς τσιμπουκίζει κι' ὡς τηρᾶ, μανίζει κι' ἀγριοκρένει:

— Γιὰ δὲ κειπά ἔνηπροκοπιά, γιὰ δὲ νάχαίροσύνη,

Νὰ καρτερᾶ τ' ἀθέριστο κ' ἐκείοι κουβεντολόι.

Ἔ... οὐρὲ ζουδία... Σκῶτ' οὐρέ... Χαραμοπλερωμένοι!

Καὶ σίντ' ἀρπάχτουν τὲς κοσῆς, ἔρχινᾶ ἡ Μαργῶ τραγούδι:

— Ἔμα καὶ τρισανάθεμα τ' ἔρμο τὸ ξενοδοῦλι.

Πάρε τοῦ ξένου τὸ ψουμί, κάλλια ἔναμένη σχίζα·

Πάρε τοῦ ξένου τὸ νερό, κάλλια φαρμακοζούμι.

βρωμοβότανο· ἀγριόχορτο πού φυτρῶνει στὰ χωράφια καὶ πνίγει τὸ σπαρτό. δαῦλος· δαυλίτης, ἀρρώστεια τῶν δημητριακῶν, πού σάν ἀποτέλεσμα ἔχει τὸ κούφιασμα καὶ μαύρισμα τοῦ σπυριοῦ. πόσι· κάλυμμα κεφαλῆς. σίντα· ὅταν, σχίζα· κομμάτι ξύλου, πελεκουδί. πάρε· παρά.

ΑΛΩΝΙ

Τὸ Θεριστὴ θερίζουνε, τὸν Τρυγητὴ τρυγοῦνε,
 Τὸν Ἀλωνάρη τὸν ζεστό βραδιάζονται στ' ἀλώνια.
 Στοῦ Τσοῦρκα στρώσανε φακὴ, κριθάρι στοῦ Βαζάκα,
 Στοῦ γέρο-Γιώτῃ τοῦ Σκληροῦ χρυσάγανη μεντάνα,
 Σοδιὰ τοῦ Βάλτου ἔβλογητὴ διπλοξεσταχιασμένη.
 Ὀλογορίζουν τ' ἄλογα συδυὸ λαιμαριασμένα,
 Νάντρειεύονται, φυσομανοῦν, ρουνὶ τὸν ἴδρω ρίνουν·
 Ψυχοπονιέτ' ὁ παραγιὸς καὶ τὸ τρεχιό τους κόφτει:

- Τ' ἔεις, οὐρὲ Λέτσο καὶ πλαλαῶς; Π' ἀγάλια-γάλια, Ροῦσσο.
 Ἐδὰ δὲν εἶναι πλατωσῆς νὰ τρέεις μὲ δίχως σέλα.
 Ἐδὰ ἔναι τὸ λοτρώρισμα, τὸ στιγερό κ' ἡ βίτσα.
 Π' ἀγάλια γέρο-Τσοῦργιανε, πὸ πλήγιασες καὶ ρεύεις.
 Καὶ τί θαρρεῖς τὸν κόπο μας; Ἄϊ στὴν εὐκὴ... π' ἀγάλια,
 Νὰ πάρει τὸ ἑλιοστάλαμα, νὰ ἔρτουνε λιχνιστῆδες,
 Νὰ ἔρτουνε κόρες λυγερῆς καὶ γέμορφες κυράδες

χρυσάγανη· μὲ χρυσὸ τὸ ἄγανο. μεντάνα· εἶδος σταριοῦ. λαιμαριασμένα· δεμέν' ἀπ' τὸ λαιμό. ρουνὶ· χοντρή σταλαματιά. στιγερό· παλούκι στὴ μέση τοῦ ἀλωνιοῦ, ἀπ' ὅπου εἶναι δεμένα τ' ἄλογα. ἑλιοστάλαμα· ἡλιοστάλαμα, μεσημέρι.

Νά 'ρτη κ' ἡ Μάρω τοῦ Σκληροῦ, τ' ἀφέντη γῆ θγατέρα,
 Νά πᾶμ' ἀντάμα γιά νερό κι' ἀπέ στά βοσκοτόπια·
 Σεῖς νά βοσκάτε χλωρασιά κ' ἐγὼ τῆς κόρης κόρφους.
 Κ' ἐκεῖ σιμά πὸ μελετᾶ, γροικᾶ τῆς νιᾶς τραγούδι:

— “Ὡρα καλή σας, δυνατοί.

— Καλῶς τὴν τρυγονίτσα.

— Γιά νάπαριάστε, βρὲ παιδιά, σφουγγᾶτε τὸν ἰδρώ σας,
 Στήστε διπλὰ χερόβολα καὶ στές γκορτζές τὴν ψάθα,
 Νά σκιώσει τόπος νιά πθαμή, νά πάρετε τὸ γιόμα.
 Ψουμί, τυρί, σπληνάντερο, πῆττα νόχ τῆ μεζύθρα
 Κι' ὅ,τι ἄλλο κλεῖ τὸ τράστο μου καὶ κράσο ρετσινάτο.
 Λοτροῦριστὰ 'ραδιάζονται κ' ἡ κορασιά κερνᾶ τους.

— Νά ζήσεις, περιστέρα μου, βάνε κ' ἐμέ καμπόσο·
 Βάνε κ' ἐμέ γουλιὰ κρασί τοῦ μεροκαματιάρη,
 Τοῦ ξένου καὶ τ' ἀπόξενου, νά πιῶ νά ξεδιψάσω
 Καὶ νά 'φκηθῶ τοῦ κύρη σου, τὰ γῆχια του ν' ἀξαίνουν.
 Φκιέμαι σου, γέρο, τῆ σοδιὰ τῆ λιὸ καλῆ νά βγάνεις.
 'Κατὸ καντάρια τὸ ψουμί, 'κατὸ ταγῆ τῶ ζῶνε,
 Κι' ἀπέ φασόλια καὶ φακές τ' ἀμπάρια γιομισμένα.
 Ν' ἀρχοντοζᾶς, ν' ἀρχοντοτρῶς, πλοῦσα νά τὰ πορεύεις,
 Κ' ἕναν γαμπρὸ χιλιόκαλο τῆς γῆς τὸν διωματάρη.

Καὶ σίντα τρῶν καὶ πίνουνε, 'στραπόβροντο γροικιέται.
 'Ὁ γέρο-Γιώτης φτᾶ στῆ γῆς καὶ τρεῖς βολές τ' ἀψήλου
 Λὲ τ' ἀρανοῦ τ' ἀνάθεμα καὶ τῶν 'Αγιῶ βλαστήμιες.

ἀπαριάστε· ἐγκαταλείψτε, ἀφήστε τὴ δουλιὰ. χερόβολα· δεμάτια. γκορτζές· ἀγραχλαδιές. τράστο· ντουερβιάς. γῆχια· ὑπάρχοντα, διωματάρης· μεγαλόπρεπος, ὄμορφος.

Κ' ἕνας γιὰ σκάνιο πολεμᾶ. — Ζακόνι τῶεις, ρὲ γέρο...

— Τὸ ποιό;

— Τὸ τετραβάγγελο...

— "Ε... ζάρω κομματάκι...

"Αμ εἶναι το καὶ νὰ φτουρᾶς; Τήρα κατὰ τὸν Τσάκο.

Γροικᾶς βουητὸ καὶ χοχλατή;

— Μὴ σκιάζεσαι κύρ-Γιώτη

Τὸν Ἄλωνάρη, τί θαρεῖς, στρατεύουνε τὰ νέφια.

Τηρᾶς πὸ πῆραν τὰ ζερβά; Θαρῶ στοῦ Γιάννου βρέχουν.

Κι' ὁ Γιάννης ζυφτᾶρι κάθεται καταμεσίς στ' ἄλωνι.

Τηρᾶ ν' ἀψλά καὶ χλίβεται, τηρᾶ χαμλά λυπιέται

Τηρᾶ τὸ στάχυ πὸ 'πλεψε καὶ σώνεται στὸ κλαῖτο.

— Ἄλι τῆ μαύρη μοίρα μου, τοῦ ξώμαχου τῆ μοίρα.

Τρεῖς ἦτανε σωστὲς στρωσὲς τὸ σόδιο μ' οὔλο κι' οὔλο,

Γιὰ τὸ ψουμί, γιὰ πὸδεση, γι' ἀνημποριά καὶ ροῦχο.

Πῶς νὰ πορέψ' ὁ δύστυχος καὶ ποῦ νὰ πρωτοδώκω;

Νὰ δώκω γιὰ νὰ ποδεθῶ, ξώζαρκος θὰ 'πομείνω

Νὰ πῶ νὰ βάλλω φορεσιά, ξυπολυσιῆς θὰ νὰ 'χω

Κι' ἄ λάχουνε κι' ἀνημποριῆς, τότες τοῦ ψόφου πάω.

σκάνιο* σκάνιασμα. Ζακόνι* συνήθειο. τετραβάγγελο* πολλές, ἀπανωτὲς βρυσιῆς. ζάρω* συνηθίζω. φτουρῶ* ὑποφέρω, ὑπομένω. χοχλατή* κόχλασμα. στρατεύουνε* παίρνουν ὀρισιμένη στράτα, κατεύθυνση. ζυφτᾶρι* βρεμένος. ξώζαρκος* γυμνός.

ΛΙΧΝΟΣ

Τὸν κορνιαχτὸ τὸν πέρα τί τὸν ἔθρεψε,
 Τὸν κορνιαχτὸ τὸν πέρα πὸ νάντάριασε
 Καὶ λέρωσε τὸν ἥλιο καὶ τὸν οὐρανό;
 Μήνα δρολάπι μαῦρο κι' ἀνεμόχολο;
 Κι' οὐδὲ δρολάπι κι' οὔδε νάνεμόχολο,
 Πάρε τοῦ λίχνου βγαίνει, πὸ λιχνίζουνε
 Στῆς Μαυρογῆς τ' ἀλώνια κατ' τὰ ρέματα.
 Δέκα στοῦ γέρο-Τσάρα, δέκα στοῦ Βλαντᾶ
 Καὶ στοῦ Μητσοστραβοῦ λιχνοῦνε τρίδιπλοι·
 "Ἐξ στίβες στιβιασμένες, ἔξ βαριοστρωσές,
 Βδομάδες π' ἐκαρτέρουν μέρες δώδεκα,
 Ν' ἀνοίξουν τὰ ντερβένια νὰ φυσήξουνε.
 Τσιουγγράνες χερακώνουν κι' ἄλλοι γράβαλα
 Κι' ἄλλοι σαρωμαθιές καὶ προβιοκόσκινα.
 Μὲ τὴν πνογὰ τ' ἀνέμου βαρσομάχονται,

δρολάπι· δαρετὴ βροχί· ἀνεμόχολο· ἄνεμος ἄγιος. λίχνος· λίχνισμα.
 ντερβένια· στενά. γράβαλο· ἐργαλεῖο γεωργικό. σαρωμαθιές· σκουῦπες. προ-
 βιοκόσκινα· κόσκινα μὲ κλωστὲς ἀπὸ προβιά.

Μὲ τὴν πνογὰ τ' ἀνέμου τὴν ξαρά τοῦ ἡλιοῦ,
 Τὸν κορνιαχτό, τὸν ἴδρω καὶ τὸ χλιδὸ νερό,
 Βαρυκοπιοῦν στὴν κάψα κι' ἀντραλίζονται.
 Γλυκοφυσᾶ τ' ἀγέρι, διώχτει τ' ἄχερο,
 Τὴν κατακνιά σαρώνει καὶ τὸν κορνιαχτό·
 Γυαλοκοποῦν οἱ σπόροι, τὰ χρυσόσπυρα,
 Καλοκοσκινισμένα στίβες μάλαμα.
 Κ' ἡ Δέσπω τοῦ Μητσάρα μὲ τίς ἔμορφες
 Στὴν ἄκρια λαγανιώντας σιγοτραγουδᾶ:

- Σπυρί, σπυρί, σπυράκι καὶ χρυσόσπυρο
 Ψωμί, ψωμί, ψωμάκι καὶ πικρόψωμο
 Τὸν χιλιαμό σου φκιέμαι καὶ τὸν μυριαμό
 Καντάρια πεντακόσα, σιδεροβαρὺ
 Καλοξετιμιωμένο μαλαμόδοτο.
 Νὰ βγοῦν κ' ἐμὲ προικιά κι' ἀπάνωπροίκια μου
 Στρωσίδια, φλουκωτές κι' οὔλα τὰ γέχια μου,
 Ταχιά νὰ στεφανώσω τὸν Κωστάκη μου
 Π' ἀκέριους χρόνους πέντε μ' ἀκαρτέρεσε
 Καὶ πλιὸ δὲν καρτεράει κι' ἀπαριάζει με.

Κι' ὁ νιός, ὁ ξενοδούλης, πρωτολιχνιστής,
 Δασύς, θεριακωμένος, δρακοθώρητος,
 Ρουνὶ τὸν ἴδρω ρίνει κί' ἀντρειεύεται,
 Τ' ἀνέμου πηλογιέται γραβαλίζοντας:

- Γιὰ φύσα φύσα, μπάτη, θαλασσάερο

πνογὰ πνοή, ἐδῶ μανία. ξάρα φωτιά. ἀντραλίζονται ζαλίζονται.
 κατακνιά κατακνιά, ὀμίχλη, ἐδῶ σκόνη, λαγανιώντας χωρίζοντας τὰ χον-
 τράδια. φλουκωτές χοντρά μάλλινα σκεπάσματα. ἀπαριάζει ἐγκαταλείπει.
 ρουνὶ χοντρή σταλαματιά.

Φύσα τὰ δροσομύρα κατὰ τὲς στεριές,
 Νὰ κροσυνέψ' ὁ τόπος ν' ἀνασάνουμε,
 Τὶ ῥάχνιασαν στὴν πάχνα τὰ πλεμόνια μου,
 Καψάλισε στὴν πύρα γῆ καρδούλα μου.

κροσυνέψ'(ει)* κροσυνέψει, δροσίσει. ράχνιασαν* ἀράχνιασαν. πάχνα*
 ἐδῶ λεπτή σκόνη.

ΒΡΟΧΗ

Ψένετ' ὁ κάμπος, ψένεται κι' ἀχνίζει στοὺς λιοπύρι,
 Βαρυανασαίνει, ψύγεται κι' ὡσὰν ζντανὸ ἑποφέρει.
 Μαραζιασμένα τὰ δεντρά, στεγνὰ τὰ νεροτόπια
 Νάνάνθιστες οἱ λεμονιές, ἀκάρπιστα τὰ στάχυα·
 Πουλὶ στὰ λόγγα δὲ λαλεῖ κι' ἀγρίμι δὲ βρουχιέται.
 Κι' ὁ γέρο-Λιόντας μολογᾷ καὶ λέει τῶν χωριανῶνε:

- Τὶ νὰ θυμιέμ', ὦρὲ παιδιὰ καὶ τὶ νὰ ἱστορῶ σας!
 Ἐνήντα χρόνους ἔζησα—πὸ νὰ τοὺς ἑκατοστήσω—
 Ἐνήντα χρόνους στοὺς χωριό, τέτοιο κακὸ δὲν εἶδα,
 Τετοιοῦ ἑνα νεροσίψιμο, τέτοιανε ξεραῖλα.
 Τοῦτο δὲν εἶν' ἀναβροχιά, δὲν εἶν' ἀγριολιοπύρι,
 Πάρε κατάρρα τοῦ Θεοῦ κι' ὄργη σαράντ' ἀγιῶνε!
 Κι' ὁ παπα-Γιώργης κάθεται στοῦ πλάτανου τῆ ρίζα
 Τηρᾷ νάψλὰ καὶ μурμουρᾷ καὶ κρυφοπροσευκιέται.
- Τ' εἶνε, παπά μ', τὸ διάβασμα; Τ' ἀπόσωσε, γιὰ μνέσκει

- Τ' απόσωσα, μωρὲ παιδιά, κι' ἄλλα χαρτιὰ δὲν ἔχω.
 Δυὸ μῆνες παρακαλετά, δυὸ μῆνες ἀγρυπνίες
 Π' ἀπῆς καὶ δὲ φελέσανε, θαρρῶ κι' ὁ Θιὸς λωλάθη.

Κ' ἐκεῖ στ' Ὀλύμπου τὴν κορφή, τὴσθ θολούρα τί 'ναι;

“Ἄλλοι τὸ λένε τίποτα κι' ἄλλοι βροχῆς σημάδι.
 Τὸ λέει κι' ὁ γέρο τσέλεγγας, τὸ λέει βροχῆς σημάδι.

- Σνάξε τὰ νέφια σου, βουνί, σνάξε καὶ τὰ νερά σου,
 Τέμπλο βαρὺ κι' ὀλόμαυρο τὸν κάμπο νὰ σκεπάσουν,
 Νὰ ρίξουν στάλα τὴ βροχή, μερουχιτὶς νὰ βρέχουν.
 Νὰ πιεῖ τὸ χῶμα τὸ ξερὸ τὸ πολυοδιψασμένο,
 Νὰ πρασινίσουν τὰ δεντρά, ν' ἀνθίσουν, νὰ καρπίσουν
 Νὰ ματαρθοῦνε τὰ πουλιά, νὰ ῥθοῦν τὰ χελιδόνια.

Βροντᾶ κι' ἀστράφτ' ὁ Ὀλυμπος κι' ὁ οὐρανὸς βρουχιέται
 Ρίχτει τὸν ἔμπον ἄγριονε, δαρτὸ τὸ νεροπόντι,
 Κι' ὀλοῦθε μὲ γριβάλογα τὰ νέφια πηλαλοῦνε.
 Κι' ὁ γέρο-Λιόντας τραγουδᾶ καὶ πότε πηλογιέται.

- Γιὰ δράμετε μωρὲ παιδιά, λύστε τὰ ζωντανά σας,
 Νὰ βγοῦν στὴ στράτα λεύτερα, νὰ βγοῦνε στὸ μεϊντάνι
 Νὰ πιοῦν νερὸ νόχ τὲς λακκιές νὰ ξεπλυθοῦν κομμάτι.
 Κ' ἕνας νὰ πάει στὴ μπάμπω μου δυὸ κάλεσες νὰ φέρει,
 Νὰ φέρει καὶ τὸ ψάθινο, τὸ σαραντακαδιάρκο,
 Πού 'χει κρασί τετράχρονο κι' ἀνέγγιχτο τὸ φλοῦσα.

Π' ἀπῆς· πού ἀφοῦ. φελέσανε· ὠφέλησαν. σνάξε· σνάξε, μάζεψε.
 ἔμπος· βροχή. νεροπόντι· δυνατὴ βροχή. πηλαλοῦνε· τρέχουν. πηλογιέται·
 λέει. νὰ βγοῦνε στὸ μεϊντάνι· νὰ βγοῦνε στὸ φανερό. λακκιές· λάκκοι.
 κάλεσες· πρόβατα. φλοῦσα· φυλοῦσα, φύλαγα.

Ἐννῆντα χρόνους ἔζησα—πὸ νὰ τοὺς κατοστήσω—
Τέτοια χαρὰ μωρὲ παιδιὰ, τέτοια χαρὰ δὲν εἶδα.

Καὶ ψένουν τὲς δυὸ κάλεσες, πίνουν κρασί μεθοῦνε,
Φέρνουν λαγοῦτα καὶ βιολιά, στένουν χορὸ, χορεύουν,
Καὶ τὸ χορὸ τὸν τσάμικον, ὁ μπάρμπα-Λιόντας σέρνει.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΞΩΜΑΧΟΥ

- Σήκω, Κουσαντή, σήκω καλέ μ' νά ζήσεις
Σήκω, καρτερᾶ στ' ἀχούρι τὸ ζευγάρι
Κ' ἔφεξε νό Θιὸς κ' ἐσύραν τὰ σκοτάδια.
- Δέ μπορῶ Καλή, δὲ δύνεμ' ὁ καϋμένος,
Πόννοι μὲ πονοῦν, σφάχτες σουγλοῦν καὶ σφάζουν,
Πόννοι στὴν καρδιά, σφάχτες στ' ἀστήθι τ' ἔρμο.
Τώρα τὸ πουρνό, τώρα μὲ τὴν αὐγούλα,
Τώρα καρτερῶ τὸ θάνατο νά μ' εὔρει.
- Σώπα Κουσαντή, συμπόνα με τὴν ἔρμη,
Μὴ τὸν μελετᾶς τὸν ἔξαποδῶ τὸ Χάρο.
Σὺ τὸν μελετᾶς κ' ἐμέ ἢ καρδιά μου λυώνει.
- Θάρρεψε, Καλή, καὶ μὴ πολυπικριέσαι.
Θά χεις τοὺς υἱοὺς, τ' ἄξα τὰ παλληκάρια
Δράκους στὴ δουλειὰ καλοδασκαλεμένους.
"Ἄμετε, παιδιά, καὶ μὴ τὸ ξαστοχῆστε"

Θά 'ρτουνε καιροί, νάλλιοί καιροί καί χρόνοι,
Χρόνοι γέμορφοι, καιροί νεύτυχισμένοι.

Θάψτε με κ' ἐμέ, στο λιό ψηλό χουράφι,
Πέρα στές ἐλιές, στην ἄκρη στο Μετόχι,
Πέκει πό θωρεῖς τὰ πλάτια τὰ καμπίσια.
Κι' οὔδε καθιστόν, οὔδὲ καί ξαπλωμένον,
Πάρε 'λόρτονε, νὰ καρτερῶ τὸν ἥλιο.

ΠΟΙΜΕΝΙΚΑ

ΓΙΑ Τ'ΑΘΡΙΑ

Πρασίνισαν οί ρεματιές κι' άνθισαν τὰ λουμάκια,
Σκιώσαν τὰ λόγγα κ' οί γέρμιές, λουλούδισαν οί ράχες,
Κι' άκαρτεροῦνε τὰ βουνά τούς βλάχους άφ' τόν κάμπο.
Πότε θά νέρτουν μπιστικοί, τὰ πράίτα σελαγώντας
Πότε θά νέρτουν έμορφες, νεράϊδες βλαχοπούλες.
Κι' ό τσέλεγγας άπό βραδīs τών έδικών του κρένει:

- Άπρίλης μήνας έμπηκε, παιδιά μ', για συναχτήτε
Νά κάνουμ' τόν άνήφορο κατά τή Βαλαώρα,
Νά ξεκαλοκαιριάσουμε τουτο τó καλοκαίρι.

Τρεις μέρες στρατοκόφτουνε, τρεις νύχτες πορπατοῦνε,
Και τó πουρνό τó τέταρτο τήν άνηφόρα παίρνουν.
Κ' ένα πουλί τούς χαιρετá και τούς καλωσορίζει:

- Καλώς τούς φίλους τούς παλιούς, καλώς τούς στρατοκόπους
“Όπου τούς πολυπαίδεψε του κάμπου τó λιοπύρι.

λουμάκια· ίσια φυτάνια· σελαγώντας· οδηγώντας με φωνές. κρένει· λέει. στρατοκόφτω· κόβω δρόμο. στρατοκόπος· πεζοπόρος.

Σὰς καρτεροῦν τὰ ρέματα, σὰς καρτεροῦν τ' ἀπόσκια,
 Σὰς καρτεροῦν τὰ ζάλογγα κ' οἱ δροσερές βρυσοῦλες
 Τὰ γρέκια, τὰ σταλίσματα, τὰ πλοῦσα βοσκοτόπια.
 Κι' οὔθε τές στρουγγες στήσετε κι' ἀπλώσει τὸ σκουτέρι,
 Φκιέμαι σας τόπος νὰ γενεῖ ξεφαντωμοῦ καὶ σκόλης.
 Νὰ ἔχτε παντρολογήματα νὰ ἔχτε καὶ χαροκόπια.
 Φουγγιέτ' ἡ Χρῦσα, κρυφολέει τοῦ μπιστικοῦ τοῦ Τάση:

- Τ' ἄκουσες, Τάση, τ' ἔκρενε κειὸ τὸ πουλί πολληώρα;
- Τ' ἄκουσα, Χρῦσα, τ' ἄκουσα, θαρῶ γιὰ μᾶς καὶ τό 'πε.
- Νάπης πουλάκι τό 'κρενε, ταχιά θά ξεδιαλύνει.

Ἄνηφορίζουν οἱ κοπές μέσ' ἀπὸ ἔρμιες καὶ λόγγα
 Καὶ πότε παίρνουν κράκουρο καὶ καβαλλοῦν ραχοῦλες,
 Πότε σέ ρέμα ροβολοῦν, ἀφ' ὄριο γιδοστράτι.
 Κι' ὁ γέρο-Ζήσης, λιὸ στερνός, πὰ στῆ γκαβὴ τῆ μούλα,
 Μὲ μύθους καὶ χωράτεμα τές φαμελιές γλεντίζει,
 Μὲ μύθους καὶ χωράτεμα καὶ μὲ γλυκὸ τραγοῦδι:

- Γειά σας, κορφές πανύψηλες, χαλαροσκεπασμένες,
 Πὸ σὰς φασκιώνουν σύννεφα κι' αἴτιοι σὰς κατοικοῦνε,
 Τοῦ γῆλιου πρωτοφίλητες καὶ στερνοχώριστές του.
 Γειά σας, χλωροὶ βοσκότοποι, μὲ τὸ παχύ τ' ἀγρίλι,
 Βαθειὰ σκιωμένες ρεματιές, μυριέμορφες ραχοῦλες,
 Ροδαμισμένα κράκουρα, λουλουδισμένα γρέκια.
 Σαράντα χρόνους στῆ σειρά, σαράντα καλοκαίρια,
 Σαράντα χρόνους πό 'ρχομαι νὰ ξεκαλοκαιριάσω,

ζάλογγα: πυκνὰ δάση. **γρέκια**: τόποι ὅπου διανυκτερεύουν τὰ κοπάδια.
σταλίσματα: τόποι ὅπου περνοῦν τὸ μεσημέρι τὰ πρόβατα. **στρουγγες**:
 ματριά. **σκουτέρι**: τσομπαναραϊζο χωριό. **πολληώρα**: πρωτότερα. **κρά-**
κουρο: ἄκρη βουνοῦ. **χαλαροσκεπασμένος**: σκεπασμένος ἀπὸ χάλαρα, βρά-
 χους. **ἀγρίλι**: ἀγριάδα. **ροδαμισμένος**: σκεπασμένος ἀπὸ χαμόκλαδα.

Μὰ τούτονε τὸ δίσεχτο θαρρῶ κ' εἶν' τὰ στερνά μου.

Μὲ τοῦ ἡλιοῦ τὸ γέριμο στὰ στανοτόπια φτάνουν.
 Στένουν φωθιές στὸ πλάτωμα, κἀνα σφαχτὸ σουγλίζουν,
 Στρώνουν τὸ δεῖπνο καταγῆς, γληγορετὰ δειπνοῦνε,
 Νὰ βγοῦν τὸ βράδ' οἱ μπιστικοὶ στὸν σκάρων νὰ σκαρίσουν.
 Κι' ὁ τσέλεγγας, προῦ σώσουνε, κρένει καὶ μολογᾷ τους:

- Γιὰ τούτ' τὴν ὥρα, βρὲ παιδιά, τὸ 'φλοῦσα τὸ μαντᾶτο,
 Γιὰ τούτ' τὴν ὥρα πού 'μαστε νοῦλνοι δὰ γιὰ συναγμένοι.
 'Εγώ, τὸ γλέπτε, γέρασα, μὲ πλάκωσαν τὰ χρόνια.
 Κι' ἀπῆς δὲν ἔχω κἀνα γιὸ στὸ πόδι μου ν' ἀφήκω,
 Πῆρα βουλή κι' ἀπόφαση τὴν Χρῦσα νὰ παντρέψω'
 Κι' οὔδε σκουτέρη διάλεξα νοῦδὲ τσελιγγοπαῖδι,
 Πάρε τοῦ Ζήση τὸν ὑγιό, τὸν μοναχό τ' τὸν Τάση,
 Πού 'ν' ἔλ' ἀξιότη τὸ παιδί καὶ θὰ 'χτιμᾷ τὸ βιός μου.

Μὰ πρῶτα 'θελα νὰ 'ξερα κι' ἂν τὰ παιδιὰ βουλιούνται.

Πετιέτ' ἡ Χρῦσα κλαίοντας καὶ τοῦ φιλᾷ τὰ μάθια,
 Πετιέτ' ὁ Τάσης, γονατᾷ καὶ τοῦ φιλᾷ τὰ χέρια.
 Κ' οἱ φαμελιές μυριόχαρες, μονοστομὶς τοὺς φκιένται:

- Στερεωμένα, τσέλεγγα, στερεωμένα Ζήση
 Ταχιὰ τὸ Πάσκα μὲ καλὸ καὶ τὲς χαρὲς νὰ διοῦμε.

ΤΗΣ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΑΣ

Βλαχοπούλα πουρνοβγαίνει κατ' τὰ ρέματα,
 Ρούγα παίρνει ρούγ' αφήνει κι' οὔλο πορπατεῖ,
 Βαρυαναστενᾶ, χτυπιέται, κλαίει καὶ γόζεται.
 Μπιστικοὶ τήνε θωροῦνε κι' ἀκουρμάζονται
 Πηλαλιώντα στὸ τρισράτι μονοσνάζονται.
 Κ' ἕνα μπιστικούδι κρένει κι' ἄρωτᾶ τηνε:

- Τῆεις, βρὲ Μάρω, καὶ λυπιέσαι τῆεις καὶ δέρνεσαι;
 Μὴ 'ναι λίγα τὰ προικιά σου, λίγα τὰ σκουτιά,
 Τὰ μετάξια, τὰ λαχούρια, τὰ πεντόλιρα;
- Δέ 'ναι λίγα τὰ προικιά μου, λίγα τὰ σκουτιά,
 Τὰ μετάξια, τὰ λαχούρια, τὰ πεντόλιρα.
 Στανικά μ' ἄρρεβωνιάσαν στὸ σκουτέρι ψές,
 Σὲ γραμματικὸ μὲ δίνουν γέρον κι' ἄσκημο,
 Νὰ κατέβω μέσ' τὴν πόλη ἀφέντισσα κερά.
 Κ' ἐγὼ θέλω μπιστικούδι, τὸ φτωχό-Γιωργα

ρούγα· δρόμος. γόζεται· κλαίει. μονοσνάζονται· συνάζονται γρήγορα.
 λαχούρι· μετάξι. στανικά· μὲ τὸ ζόρι. σκουτέρι· τσομπαναραῖικο χωριό.

Κι' ἄ δὲ ξεῖπουν προῦ νὰ φέξει, ξόδιο θά 'χουνε.

Ροβολοῦν κατὰ τὴ στάνη δέκα μπιστικοί,
Τοῦ σκουτέρη συντυχαίνουν καὶ παρεκαλοῦν:

- Πὲ τὸ ναί, λάλα—Κωστάκη, πέ το νὰ χαρεῖς,
'Ντάμα νὰ 'χουμε τὴ Μάρω τὴν λεβέντισσα,
Μὴ μᾶς τήνε πάρει ξένος κι' ἀνεγνώριμος.
- Σὰ τὴν ἔχω δυχατέρα κ' εἶμαι κύρης της,
Τὸν γραμματικὸν θά πάρει τὸν ἀπόξενον.
- Κεῖ πού πάει, λάλα—Κωστάκη, δὲν τῆς πρέπεται.
Κεῖ δὲν ἔχει στανοτόπια, ζάλογγα σκιερά,
Δροσορέματα, μοσκάνθια, πετροπέρδικες,
Αὐγινὰ μὲ ροδοκάλια, νύχτες ξάστερες.
Κεῖ τὸ δέντρο μαραζιάζει, τ' ἄνθι ψύγεται.
- Κι' ἄ δὲν ἔχει στανοτόπια, ζάλογγα σκιερά,
'Ἐχει σπίτια καὶ παλάτια λαμπροστόλιστα
Κ' ἓνα φωτερό παλάτι γιὰ τὴ Μάρω μου.
Τώρα κλαίει καὶ καταριέται, κι' αὔριο θά σχωρᾶ.

Σκόρπια ροβολοῦν τὰ πράϊτα κατ' τὸ στάλισμα,
Δίχως μπιστικοῦ σελάγι, σκύλου γνιάξιμο
Κι' ἄλλα 'πὲ ραῖδιὰ γκρεμιοῦνται κι' ἄλλα λύκοι τρῶν.

Κι' ὁ σκουτέρης, χασονούσης, κλαίει παρεκαλεῖ:

- Σκῶτ' οὐρὲ παιδιὰ νὰ ζητε, μάστε τὰ ζντανά.
Χρόνια 'ντάμα καψοζοῦμε καὶ θά ζήσουμε
'Ντάμα θά 'χουμ' καὶ τὴ Μάρω τὴ λεβέντισσα.
Τοῦ φτωχό-Γιωργα τὴ δίνω καὶ τοὺς εὔκουμαι.

ξεῖπουν' ξεεῖπουν, ἀλλάξουν γνώμη. προῦ πρίν. ξόδιο· κηδεῖα. πρέπεται' ταιριάζει. ψύγεται' μαραίνεται. ραῖδιὰ' γκρεμοί. χασονούσης' πού ἔχασε τὸ νοῦ.

ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΑΝΤΡΕΜΕΝΗΣ

Βλάχα κρένει τῆς βλαχούλας κι' ὄρμηγᾶ τῆνε:

- Μὴν πᾶς νύφη, βρὲ Βασίλω, στὰ κατώμερα
Τὶ πολὺ θὰ κακοπάθεις, θὰ τυραννιστεῖς.
Κεῖ δὲν ἔχει κρυὲς βρυσοῦλες, δροσορέματα,
Βαθυνήσκιωτα ρουμάνια, δασοπλάτανα,
Κεῖ 'ν' τὰ δέντρα μαραζιάρκα, χλιά καὶ τὰ νερά.
- Δὲ φτουρῶ, καημένη μάνα καὶ δὲ δύναμαι
Σὲ καλύβια νὰ κοιμοῦμαι, στρουγγοκάλυβα,
Μὲ τὰ πράϊτα νὰ πορεύω, στὲς ἐρμιὲς νὰ ζῶ.
Θέλω σπίτι στεριωμένο, γέμορφόχτιστο,
Μὲ παράθυρα μὲ πόρτες, πέντε κάμαρες,
Κεραμύδια στὴ σκεπὴ του, νᾶσπρο κάτασπρο,
Νὰ 'χει μπρὸς αὐλὴ μὲ δέντρα, πίσω τ' ὄβορό,
Νὰ 'χει πλάτανο στὴν ἄκρια, λεῦκες 'πο μεριά
Καὶ στὴ μέση μαῦρο κλῆμα μοσκοστάφυλο,

κατώμερα· τὰ κάτω μέρη, ὁ κάμπος. ρουμάνια· δάση. χλιά· χλιαρά.
φτουρῶ· ὑποφέρω, ἀντέχω. στρουγγοκάλυβα· τὰ καλύβια τῶν μαντριῶν
ὄβορός· περιφραγμένος τόπος.

Νά τρυγῶ τσαμπὶ τὰ βράδουα, νά γλυκαίνουμαι.

Στὰ χωριά τῆς Ἐλασσώνας, στὰ κατώμερα
Κεῖ τὴ δῶκαν τὴ Βασίλω, κεῖ τὴν πάντρεψαν.
Τήνε κλαῖν τὰ βοσκοτόπια, τὰ σταλίσματα,
Τήνε κλαῖν τὰ γονικά της κι' οὔλη γῆ Βλαχιά·
Κλαίει κι' ὁ Κίσσαβος καὶ κρένει τοῦ μαυρόκαμπου:

- Ποῦ τὴν ἔχεις, μωρὲ κάμπε, τὴν Βασίλω μας,
Ποῦ τὴν ἔχεις τὴ νυφούλα τὴν χιλιόκαλη;
- Σ' ὄριον τόπο, σ' ὄριον κῆπο, σ' ὄριον μαχαλά,
Κεῖ τὴν ἔχω τὴν Βασίλω κ' εἶν' ἀρχόντισσα.
- Πᾶψε, κάμπε χτικιασμένε, ρὲ βρωμόβαλτε,
Πὸ σαπίζου τὰ πλεμόνια καὶ τ' ἀστήθια σου·
Κ' ἡ Βασίλω δὲ σοῦ πρέπει, γῆ νεράϊδα μας.
Ἐπὶ ταχιά μάλιστα δροσοῦλα, μάλιστα σύννεφο
Μαίιδ' ἀγέρι θά'σοῦ στείλω νά ἴλιοψένεσαι.

Μῆνες μπαίνουν, μῆνες βγαίνουν, μῆνες πορπατοῦν,
Καίει ὁ γῆλιος ζεματίζει τὰ κατώμερα.

Κ' ἡ Βασίλω θερμασμένη κλαίει παρεκαλεῖ:

- Ποῦ 'σαι, Γιάννο μ', ποῦ 'σαι ἄντρα μ', ποῦ 'σ' ἀφέντη μου
Φέρε κάνα κερασάκι καὶ λιγώνουμαι.
- Δὲ μπορῶ, μωρὴ Βασίλω, δὲ μπορῶ καλὴ
Τὶ τὰ δέντρα μαραζιάσαν καὶ δὲν κάρπισαν.
- Ποῦ 'σαι, Γιάννο μ', ποῦ 'σαι ἄντρα μ', ποῦ 'σ' ἀφέντη μου

Φέρε κάνα σταφυλάκι καί λιγώνουμαι.

- Δέ μπορώ, μωρή Βασίλω, δέ μπορώ καλή,
Τι ξερόστιψαν οί ρώγες καί σταφίδιασαν.
- Ποῦ 'σαι, Γιάννο μ', ποῦ 'σαι ἄντρα μ', ποῦ 'σ' ἀφέντη μου
Φέρε νιά γουλιὰ νεράκι καί λιγώνουμαι.
- Δέ μπορώ, μωρή Βασίλω, δέ μπορώ καλή
Τι οὔλα τὰ πηγάδια σύραν κι' οὔλα στέρεψαν.
- Γιάννο μ', δέ φτουρώ τόν κάμπο, τὰ κατώμερα,
Τὸ ταχὺ πουρνὸ γαγέρνω στὰ ψηλώματα.
- Οὔθεν πᾶς ἐσὺ Βασίλω, 'πο κοντὰ κ' ἐγώ.

Πιάνει δίνει τὰ χουράφια καί τὰ γῆχια του,
Παίρνει πράϊτα, παίρνει γίδια, μούλες κι' ἄλογα
Παίρνει τράγους καί γκεσέμια βαρβατιάρικα.

Κ' ἡ Βλαχιά τοὺς ἀγναντεύει πὰ 'π' τὰ κράκουρα.

- Καλῶς ἦρτεν ἡ Βασίλω γῆ νεράϊδα μας
Καλῶς ἦρτεν κι' ὁ καλὸς της, ὁ νιὸς τσέλεγγας.
Ποῦ θὰ στήσεις, μπράτμε Γιάννο, τὸ σκουτέρι σου;
- Νοῦθ' εἶν' τὰ παχιά τ' ἀπόσκια, τὰ δασὰ λογγὰ
Οὔθ' εἶν' τὰ νερά τὰ κρύα καί τ' ἀστέρευτα.

Ξερόστιψαν· ἔστιψαν καί ξεράθησαν. σύραν· ἔχασαν τὰ νερά τους, στέρεψαν. γαγέρνω· ἐπιστρέφω. γῆχια· ὑπάρχοντα. γκεσέμια· κριάρια. σκουτέρι· χωριὸ τσομπαναραϊῖκο. λόγγα· δάση.

ΣΥΜΠΕΘΕΡΙΑΣΜΑ

Δυὸ ρέματα καὶ δυὸ κορφές καὶ δυὸ δασές ραχοῦλες,
Κάθε κορφή ῥημόκκλησο, κάθε ραχοῦλα στάνη.
Δεξὰ μεριὰ τοῦ Κούμενου, ζερβά ἴναι τοῦ Ζαπάρα.
Κατηφορίζ' ὁ Κούμενος κ' ἐρχέται στοῦ Ζαπάρα.

— “Ὡρα καλή σου γείτονα.

— Καλῶς τὸν μπράτμο Γιώτη.

Τι γένεσαι μωρὲ παιδί;

— Δόξα τὸν “Αἰ-Δημήτηρ,

“Ὅπου πολληώρα ράδισα ἴλιολάδι νὰ τοῦ φέρω.

Καὶ τὰ ζντανά;

— Καλά ἴναι τα.

— Γερεύουν;

— “Αμ δὰ κι' ἄλλο;

— “Αμποτες καὶ στὸν γέννο τους.

— Ἰμὴν καὶ στὲς κοπές σου.

- Και τί ἦτον, πρωτοτσέλεγγα, πουρνὸ νὰ σὲ θωροῦμε;
 — Θὰ πῶ σου, μπράτμε, τί 'τονε καὶ σὺ καλαφουγγράσου.
 Στῆς χρυσαυλῆς σου γούπατον φυέται νιὰ νεραντζούλα,
 Στῆς ἐδικῆς μου 'πὸ μεριά θεριεύει νιὸ πλατάνι.
 Βούλεσαι ὁ νιὸς ὁ πλάτανος πῆγες κλαρί νὰ δώσει,
 Νὰ 'λοτρούρισει τό δεντρί, νὰ τὸ φυλᾷ 'πο πάγρα,
 Δρόλαπες κι' ἀνεμόχολα, λιοβόρι καὶ χαλάζι;
 — Καὶ βούλομαι καὶ πεθυμῶ καὶ γιὸ μ' τὸ γιὸ σου κράζω.
 — Καληώρα τότες, ζμπέθερε.
 — 'Αμὴν καὶ στεριωμένα.

- Κ' ἓνα πουλί φουγκράζεται, φτεριά δίνει τ' ἀψήλου,
 Σνάχτει τὰ κλαπατάρια τοῦ νοῦθε κοπὲς σταλίζουν
 Κονεύει σ' ἀγριοπάλιουραν καὶ κελαϊδομιλαίνει:
 — Γιὰ δὲ τὸν ἀδιαφόρετον, ὅπου βαρουκοιμᾶται,
 Σίντα συμπεθεριάζουνε σκουτέρηδες στὴ στρούγγα,
 Καὶ παίρνει τοῦ Ζαπάρα γιὸς τοῦ Κούμενου τῆ Φρόσσα.
 Κι' ὁ μπιστικὸς λαφιάζεται καὶ μούδ' ἀκαρτεράει.
 Γλακίζει στὸ γιδόστρατο, γοργὸς κι' ἀλαφροπάτης,
 Κόφτει δρομὶ καὶ σύγκαιρα, στὴ στάνη ροβολάει.
 — Φροσσί, σ' ἄρρεβωνιάσανε καὶ στανικὰ σὲ δίνουν...
 — Γὼ δὲ φτουρῶ στὸ στανικὸ καὶ μὴ χολιάς, καλέ μου.
 — Φροσσί πουλάκι τό 'κρενε, σὲ παίρνουν στοῦ Ζαπάρα,
 Μὲ τοῦ κυροῦ σου τῆ βουλή καὶ τὴν εὐκὴ τῆς μάνας.
 — Γὼ τοῦ κυροῦ μου κρένω του, τῆς μάνας πηλογοῦμαι:
 Κύρη καὶ καλοκύρη μου, μάνα καὶ καλομάνα

γούπατος· ἀπάνεμο μέρος. πάγρα· παγωνιά. δρολάπι· δατη βροχή, κα-
 ταιγίδα. ἀνεμόχολο· ἀέρας ἄγριος. κλαπατάρια· φτερά. κονεύει· κάθεται.
 ἀγριοπάλιουρας· παλιούρι, ἀγκαθωτὸς θάμνος. γλακίζει· τρέχει. φτουρῶ·
 ὑποφέρω ἀντέχω.

Δέν εἶν' τὰ χρόνια τὰ παλιά κ' οἱ παλιακές οἱ γνώμες
 Πὸ παντρεαρρεβώνιαζαν τὲς κόρες οἱ γονέοι
 Μὲ δίχως κάνα ρώτημα κι' ὄξ' ἀφ' τὸ πεθυμιό τους.
 Ἄλλιοι καιροὶ ἔναι σήμερις. Τὸν π' ἀγαπᾶς καὶ παίρνεις.
 Γιὰ τσελεγγάτος εἶναι τὸς γιὰ μπιστικὸς στὴ στάνη,
 Γιὰ μὲ τσ' εὐκὲς τῶν γονικῶν γιὰ καὶ μὲ τσί κατάρεις.

οἱ γνώμες· ἐδῶ συνήθειες. πεθυμιό· ἐπιθυμία, βούληση. ἄλλιοι· ἀλλιώ-
 τικοί. Τὸν π' ἀγαπᾶς· αὐτόν π' ἀγαπᾶς, ὅποιον ἀγαπᾶς.

ΓΙΑ ΤΑ ΧΕΙΜΑΔΙΑ

Πῆραν ν' ἀγρεύουν τὰ βουνά, τ' οὐράνια νὰ μανίζουν,
 Ν' ἀγραλυχτοῦν τὰ ρέματα, νὰ σκούζουν τὰ ντερβένια,
 Πῆραν κ' οἱ στρουγγες νὰ διαλοῦν, νὰ ῥμώνουν τὰ σκουτέρια.
 Φεύγουν οἱ νιές οἱ γέμορφες, φεύγουν οἱ βλαχοπούλες,
 Φεύγουν στερνά κ' οἱ μπιστικοὶ σουρώντας τὲς κοπὲς τους.
 Κ' ἕνας μικρούλης μπιστικός, πριχοῦ κατηφορίσει,
 Σὲ στρουγγολίθι κάθεται, τ' ἀψήλου 'νατρανίζει,
 Τηρᾶ 'λοτρόυρα τὲς βοσκὲς κ' ἔτσά 'ποχαιρετᾶ τες:

- Ἔχετε γειά, νώριότοποι χιλιοπορπατημένοι,
 Πὸ σᾶς χιλιοπορπάτησα κ' ἔδειρ' ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη,
 Τῆ μέρα μὲ τὸ βόσκιμα, τῆ νύχτα μὲ τὸν σκάρων
 Καὶ τὰ κοντομεσήμερα στὲς ρεματιὲς σταλιώντας.
 Ἔχετε γειά, σταλίσματα, βαθειὰ σκιωμένα σιάδια,
 Ὅπου 'συχάζαν τὰ ζτανὰ κ' ἐγὼ μὲ τὴν Κατίγκω,
 Τοῦ τσέλεγγα τῆ μοναχῆ σὲ γούπατον κρυμμένοι

ντερβένια: στενά. διαλοῦν: διαλύονται. στρουγγολίθι: πέτρα πού χρησιμεύει γιὰ σκαμνὶ σὸ ἄρμεγμα. 'νατρανίζει: ἀνατρανίζει, βλέπει. ἔδειρα: περπάτησα. σκάρως: νυχτερινὴ βοσκή. σιάδια: ἰσώματα. γούπατος: ἅπάνεμο μέρος.

Γλυκαθιολές έφέρναμε κι' αλλάζαμε φιλάκια.
 "Έχετε γειά κρυόβρυσες, όξυές γλυκομουρμούρες
 Καί σεΐς νεροκατέβασες με τές Ξωθιές τής νύχτας.
 Πάω κατ' τά κατώμερα, νά καλοξεχειμάσω
 Κι' ούλο τό Μάη θά καρτερώ νά ματαρθώ τ' άψηλου.

Κατηφορίζουν οί κοπές κι' άράδ'-άράδα βγαίνουν.
 Μπρός πάνε του Τραντάφυλλου, πίσω του Βλαχογιάννη,
 Κλουθοϋν του Ραζικότσικα, του Ζέρβα τó κατόπι,
 Κι' ούλο στερνές του γέρο-Λιά, του πρωτοτσελεγγάτου.
 Βαβίζουν τά μαντρόσκυλα, ρεκάζ' ό γιδοτράγος,
 'Αχοϋν μπιμπίνια καί κυπριά, του μπιστικου σελάγι,
 Πό ζωντανεύουν τές έρμιές στοιχειώνουν τ' άγρια λόγγα.
 Κι' ό γέρο-Λιάς πά 'π' τ' άλογο, ξετᾶ καί κουμαντέρνει:

— Μόχτα, ρέ Στέφη, 'πο ζερβά. Τηρᾶς όπου ξεκόψαν;
 Μόχτα καί σμίξαν στοϋ Σταθη. "Α! τ' έρμο τó γκεσέμι!
 Γκαβάδιασε τó ζάβαλο. Κουστή, τί φτιάνς, ψυχή μου;
 Μάΐδε καί πρωτοσύγγελος, μάΐδε δεσπότης νά 'σαν!
 Πᾶρε τά πόδια σ', βρέ παιδί, καί μάσ' τά γιδοτράγια.
 Μώρ άξιοσύνη...! Φτου τονε... Μη σ' άβασκάνω κιόλας.
 Βγάν' τήν τουμάρα, Μητρο σύ, καί βάρε την καμπόσο.
 Χράζεται τώρανες θαρρῶ. Τι λές, ούρη Κατίγκω;
 Θωρῶ σε κεΐ καί κουτουλᾶς νά πέσεις άφ' τή μούλα.
 Πιάνει λαλει νό μπιστικός κι' άντιβογγουν τά γύρα.
 Γρικοϋν τ' άγρίμια σκιάζουνται, χαμλοπετοϋν τ' άηδόνια

γλυκαθιολές: γλυκαθιβολές, γλυκόλογα, κοπές: κοπάδια. βαβίζουν: γαυ-
 γίζουν. ρεκάζει: φωνάζει. λόγγα: δάση. μόχτα: τρέξε. γκεσέμι: κριάρι. του-
 μάρα: μακριά φλογέρα.

Στένουν οί Λάμιες τὸ χορό, 'κλουθοῦν καὶ ξεφαντώνουν,
Κ' ἡ Δέσπω τοῦ Τραντάφυλλου ψιλὸ τραγοῦδι παίρνει:

- Νά 'καν ὁ Θεὸς κ' ἡ Παναγιὰ ν' ἀποκοιμιόμουν τώρα,
Νά ξύπναγα κάνα πουρνό, τοῦ χρόν' Ἄπριλη μήνα.
Τὸν κάμπον νὰ μὴ νόγαγα, μάλιστα καὶ τὸν χειμῶνα
Πάρε τὸ Μάη τὴν ἄνοιξη, πὸ θὰ 'βγουν τὰ λουλούδια
Θὰ μπουμπουκιάσουν τὰ δεντρά, θὰ 'ρθοῦν τὰ χελιδόνια
Κ' οἱ βλάχοι θὰ πορεύονται, νὰ μεταβγοῦν τ' ἀψήλου.

Μὰ κεῖ μπροστὰ πῶς θέλωσε κ' εἶν' ἀβλεμόνι ὁ τόπος;
'Ο ἔμπος πῆρεν ἄγριος καὶ δέρνει τὰ ρουπάκια.
Χολιᾶ κι' ἀστράφτ' ὁ οὐρανὸς, βαρεῖ τ' ἀστροπελέκι
Σκιάζει τ' ἀγρίμια στὲς φωλιές τὰ πράϊτα στὴν πορεία τους
Παίρνουν τὴν πρόγγα καὶ σκορποῦν κι' ἀπὲ ραδιὰ γκρεμιούνται.

Στῆς γριᾶς τὸ σπήλιο σνάζονται γυναῖκες καὶ παιδούδια,
Στένουν φωθιὰ γιὰ στέγνωμα παρεκαλοῦν καὶ τάζουν
Νά 'ρτουν ζντανοὶ γοῖ μπιστικοί, νὰ 'ρτοῦν κ' οἱ τσελιγγάδες.
Καὶ νιὰ μανα παράμερα μπρουμύτισεν ἡ γῆρμη
Καὶ κλαίει τὸ διμηνίτικο τ' ἀβάφτιστο παιδί της
Πὸ τῆς τὸ πνίξαν τὰ νερὰ στὸν κόρφο πῶς τὸ κράτειε.
Πολλὲς τῆς παραστέκουε, πολλὲς τὴν συμπαθοῦνε
Κ' ἐκεῖα σὲ λάκκον νιόσκαφο στρώνει ζεστὰ στρωσίδια,
Πονετικὰ 'πιθώνει το κ' ἔτσά μοιρολογᾶ το:

- Τ' ἔχεις, γλυκὸ πουλάκι μου, καὶ πλιὸ δὲν κελαηδίζεις;

ἀδλεμόνι· ἀξειδιάκριτος, ρουπάκια· ἀνόμαλα φυντάνια. πρόγγα· ξίπα-
σμα. ραδιὰ· γκρεμοί. μπρουμύτισεν· ἔπασε μπρούμυτα.

Μὴ σὸ ἴλειψεν ἡ ζάχαρη, μὴ σὸ ἴλειψεν ὁ μὸσκος;
 Ἄ σὸ ἴλειψεν ἡ ζάχαρη, φορτώματα νὰ φέρω
 Κι' ἂν εἶν' ὁ μὸσκος λιγοστός, νὰ στείλω ν' ἀγοράσω.
 Ἐμέναν τὸ πουλάκι μου, πεθύμισεν τ' ἄδρια,
 Πεθύμισεν τὰ κρυὰ νερά, τὰ δροσερὰ τ' ἀπόσκια
 Κ' ἔγειρε καὶ κοιμήθηκε σὲ πλάτανου τῆ ρίζα.
 Κοιμοῦ, περιστερούλα μου, κοιμοῦ, τσ' Αὐγούλας ἄστρι·
 Πουρνὸ θὰ νῆρτουνε Ξωθιές, βράδου θὰ νῆρτουν Λάμιες
 Καὶ τὸ κοντομεσήμερο θὰ ἴρτουν Νεραΐδοποῦλες
 Νὰ βγῆτ' ἀντάμα στὲς ραχιές νὰ μάσετε λελούδια.

ΝΑΥΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΥ

Ἄντάρα ρίχτει στὰ βουνά, νάντάρα καὶ στοὺς κάμπους,
Ἄνταριασμένη κ' ἡ καρδιά τοῦ γέρο-Καπεταίνου.
Πουρνὸ μονάχος κάθετα στήν ἄκρη στοῦ μουράγιο,
Τὴν θάλασσα νάγριοκοιτᾷ κ' ἔτοια λογιῆς τῆς κρένει:

- Παναθεμά σε θάλασσα, μωρὴ λεβεντοπνίχτρα.
Θάλασσα, κ' εἶντα σοῦ 'φταιξα νόπου κρατεῖς μ' ἀμάχη;
Μηγάρις δὲ σ' ἀρμένισα 'π' Ἀνατολὴ σὲ Δύση,
Στὸ Τούνεζι, στήν Μπαρμπαριά, ν' Ἀλάσκα κι' Ἀρζεντίνα
Κι' ἀφ' τῆς Μαρσίλιας τὰ νερά κ' ἴσαμ' τὴν Ἀλεξάντρα;
Μηγάρις δὲ σ' ἀγάπησα πλιὸ κι' ἀφ' τῆ φαμελιά μου,
Κι' ὄρες δὲ σὲ προσκύνησα κι' ἀπὲ τὸ Θιὸ περίσσα;
Σαράντα χρόνους στ' ἄρμενα κι' ἀρμύρισ' ἡ καρδιά μου·
Κι' ὡς εἶπα νὰ 'βγω στὴ στεριά, ν' ἀράξω τὸ κουφάρι,
Πῆρες μου τ' ἀκριβὸ παιδί, μερονουχτὶς νὰ κλαίω.
Κ' ἐγὼ δὲ στέργω νὰ τὴ ζῶ, ζωὴ φαρμακωμένη,
Μόνε νὰ γράψω σήμερις τὴν στερνοπεθυμιὰ μου
Καὶ τὸ ταχὺ πουρνὸ-πουρνὸ φουντάρω στὰ νερά σου.

ἄντάρα· ὁμίχλη. μουράγιο· μόλος. εἶντα· τί; μηγάρις· μήπως. Τούνεζι·
Τύνιδα. φουντάρω· βουτῶ, βουλιάζω.

ΜΠΟΥΓΑΖΙ

Καράβια τοῦ πελάγου ἴσυχαρμένιζαν,
 Μούδ' ἕνα, μούδε δύο, μούδε δώδεκα,
 Ἰκοσάδα στοῦ τραβέρσο κι' ἄλλα ξέβγαιναν
 Κι' ἄλλα στοῦ φρύδι πέρα καί στ' ἀπονεριά,
 Λές κ' ἦτον ἡ γιάρμάδα τοῦ Μπραχῆμ-πουσα.
 Μουδὲ γιάρμάδα νῆτον, μούδε καί στοιχειὸ
 Παρ' ἦτονε καράβια Κυκλαδίτικα,
 Πὸ πῆγαν στὴν Ὀντέσα καί γαγέρνανε
 Κι' ἀδὰ μπρὸς στοῦ μπουγάζι συναζόσανε.
 Κ' ἕνα βαρὺ καράβι, μπάρκο δυνατό,
 Νόμπρὸς-ὄμπρὸς ξεβγήκε, πρωταρμένισε,
 Μὲ κρεμεζιά πανιά, φιγούρα δέλφινα,
 Σκαφίδι καρυδι ἴσημένιες σταύρωσες
 Καί μὲ τὸν καπετάνο τὸν δρακόμαχο.
 Νόρθὸς στὴν πλώρα στάθη κ' ἔτσιμπούκιζε,

ἴσυχαρμένιζαν ἢ συχαρμένιζαν. τραβέρσο πορεία. ἀπονερία τὰ ἴχνη
 π' ἀφίνει στοῦ νεροῦ τὸ πέρασμα τοῦ καρυβιοῦ. γαγέρνω ἐπιστρέφω, κρε-
 μεζιά κόκκινα. μπουγάζι στενό.

- Τὴν θάλασσα νέθωριε καὶ τὴν μάλιουνε:
- Μπουγάζι, γιὰ χαμήλω τ' ἄγριο βρούχημα
 Τὴν κατακνιά χαμήλω καὶ τὸν ἀχητό
 Νὰ μπούμε νὰ διαβοῦμε πέρα νὰ ἴβουμε
 Τὶ ἄ δὲ καλμάρεις, σύρω καὶ ντροπιάζω σε.
- Τὶ λές, μπρὲ χασονούση, θεοπάλαβε,
 Τὶ λές, μπρὲ παινεσάρη πὸ βλαστήμισες;
 Ἐδὰ δὲν εἶν' Ὀντέσα μούδε καὶ Σταμπούλ,
 Τῆς Ἐμινὲ κονάκι, κόρφους νὰ τρυγᾶς,
 Κρασοπωλειὸ σὲ πόρτο νὰ παινεύεσαι.
 Ἐδὰ ἴμαι τὸ μπουγάζι κι' ἄμε γάγειρε.

- Τὸ διάκι νέχεράκω ἴφτυς καὶ μόλαρε,
 Τὸ μπάρκο στὸ μπουγάζι μπῆκε κ' ἔδραμε.
 Ἄμάχεται, βρουχιέται, γκρούζει τό στοιχειὸ
 Λαγγεύει τὸ σκαφίδι, σκούζει σύγξυλο,
 Πασκίζει νὰ κοντράρει, νὰ ἴβρει διάβατα.
 Κι' ὁ ναύκληρος βρουχήθη μὲ τὸν κόχυλα:
- Γιὰ δράμετε στ' ἀμπάρι κι' ἄφτε τὸ κηρὶ
 Κι' ἄφτε τὸ μισοκέρι τῆς Ἀνάστασης
 Τάξετε καὶ τῶν Ἀγιῶνε τὰ λιβανωτὰ,
 Νὰ δώκει νὰ λουφάξει νὰ νόρτσάρουμε.
 Κι' ἄψαν τὸ μισοκέρι καὶ δὲ λούφαξε,
 Τάξαν καὶ τῶν Ἀγιῶνε κι' οὔδε τίποτα.
 Βρουχήθη κι' ὁ λοστρόμος ἄφ' τὸ σήμαντρο:

μάλιουνε' μάλωνε. κατακνιά' ὀμίχλη. ἀχητό' βοηητό. χασονούσης' ἄμυα-
 λος. διάκι' λαβὴ τοῦ τιμονιοῦ. μόλαρε' κίνησε. λαγγεύει' πηδᾶ. κόχυλας'
 χουνί. ὀρτσάρουμε' γυρίσωμε.

- Τὸ 'κόνισμα στὸ κύμα γέρο ναύκληρε,
 Τὸ 'κόνισμα στὸ κύμα, νά 'ρθ' ἡ χάρη του,
 Γράψε καὶ τὴν πεντάλφα, πὲ καὶ τοὺς ψαλμούς.
 Κι' οὐδ' ἡ πεντάλφα πιάσε, νοῦδε κ' οἱ ψαλμοὶ
 Πάρε σηκώθη κύμα, κύμα πλιά 'ψηλὸ
 Καὶ δέρνεται τὸ μπάρκο, τρίζει σύσκαρμο.
 Τότες κι' ὁ καπετάνος ἀγριομίλησε:
- Γι' ἀφέτε τὴν πεντάλφα, ρὲ λιγόψυχοι,
 Γι' ἀφέτε τοὺς 'Αγιούς καὶ τὰ 'κονίσματα.
 Στίγγα τοὺς παπαφίγγους, μά'ινα τὰ πανιά
 Στίγγα τὰ μπουμομά'ιστρα, τὸν κοντράφλοκο
 Τὲς τρόμπες χερακῶστε βδελλοκόλλητοι.

Τὲς τρόμπες χερακῶσαν κι' ἀντρειεύτηκαν,
 Μερонуχτὶς ὀλόρθοι κι' ἀναμάλλιαστοι.

- Πουρνὸ 'βγανε τὴν κάλμα καλοσύνεψε,
 Τὸ μπάρκο πῆρε πάλε νά 'συχαρμενᾶ.
 Κι' ὁ ναύτης στὸ κορζέττο πάνω σκάλωσε,
 Τὴν θάλασσα νέτηρα καὶ περίπαιζε:
- "Ἄλα μωρὲ μπουγάζι κι' ἀνικήσαμε
 Τὸν ἔρμο τὸ Χιονιὰ καὶ τὴν ἀγριάδα σου.
 Χαρὰ στὲς καψομάνες πὸ μᾶς καρτεροῦν
 Χαρὰ στὲς ἀδρεφές π' ἀπαντυχαίνουνε,
 Τιμὴ τοῦ καπετάνου τοῦ δρακόμαχου.

ΠΕΝΤΑΛΦΑ· σχήματα κ' εὐκῆς, ποὺ γράφουν καὶ λὲν οἱ ναυτικοί, γιὰ νὰ
 ξεορτίσουν τὴ μανιασμένη θάλασσα. **ΣΥΣΚΑΡΜΟ**· σ' ὅλους τοὺς σκαρμούς.
ΣΤΙΓΓΑ· μάζεψε. **ΠΑΠΑΦΙΓΓΟΙ**· τὰ μικρὰ τρίγωνα πανιά τῆς κορφῆς. **ΜΑ'ΙΝΑ**·
 κατέβασε. **ΜΠΟΥΜΟΜΑ'ΙΣΤΡΑ**· μπουῦμα καὶ μᾶ'ιστρα, πανιά. **ΚΟΝΤΡΑΦΛΟΚΟΣ**·
 τὸ πανὶ τοῦ μπαστουνοῦ. **ΚΑΛΜΑ**· γαλήνη. **ΚΟΡΖΕΤΤΟ**· τὸ δέσιμο τῆς σταύ-
 ρωσης. **ἈΠΑΝΤΥΧΑΪΝΟΥΝΕ**· περιμένουν.

ΜΙΣΕΜΟΣ ΤΩΝ ΣΦΟΥΓΓΑΡΑΔΩΝ

Καίκια Καλυμνιώτικα, νόπου 'συχαρμενάτε
Σε κρουσταλλένιες πλατωσές, σε ζαφυριά πελάγη,
Τὸ ποιό 'ναι τὸ τραβέροσσο σας, ποιὰ γῆς ἀκαρτερᾶ σας;

- Ἡ Μπαρμπαριά νάκαρτερᾶ καὶ τὸ ξανθὶ μελάτι,
Τὸ πλοῦσο τ' ἀξετίμητο τοῦ βουτηχτῆ καμάρι.

Πουρνὸ κινουῦμε τοῦ Θωμᾶ, κι' ἀντιβογοῦν τὰ πόρτα
Νάπέ λαγοῦτα καὶ βιολιά, βιολιά καὶ ταμπουράδες
Κι' ἀπὲ τὰ προβοδέματα κι' ἀφ' τὰ πικρὰ τὰ κλαῖτα.
Μᾶς προβοδοῦν στεφανωτές, μᾶς κλαῖνε καψομάνες
Ἄρρεβωνιάρες κι' ἀδρεφές χλιμένες κοπελλοῦδες
Μᾶς προβοδᾶ κ' ἡ Μπάρδαινα, τ' ἀφεντικοῦ γῆ γυναίκα:

- Ὡρα καλὴ θεριότσουρμο κ' ἡ θάλασσα μελάτι.
Μὲ τὸν καλὸ τὸν παγεμὸ μὲ τὸν καλὸ τὸν τρύγο
Μὲ τὸ καλὸ κι' ὀγλήγορα πάλε νὰ σᾶς θωροῦμε.

Κι' ὁ γέρο-Μπάρδας κάθεται, σ' ἓνα πλωριό γιατάκι,
Μετρᾶ καὶ τσιγγουνεύεται, νάλογαριᾶ καὶ κλαίει:

- Για μακαινιέρη πᾶν' πολλά, γιὰ μαρκουτσέρη τόσα.
Τόσα γιὰ σάβανο, κηρί, λιβάνι καὶ γαλέττα.
Τοῦ κολαουζέρη μπρόστεψα. Χρωστῶ τῶν λαμνοκόπων.
"Α... κειὸ τ' ἔρμο τὸ βούτημα μὲ ξόφλησε. Μ' ἄς εἶν' το.
Νάπης κ' ἔτσά τσουρμάρησα τὸ λιὸ καλό τὸ τσοῦρμο
Καὶ τὸν Σταθὰ τὸν βουτηχτή, χαλάλι τὸ χρυσάφι.

Κ' ἡ Στάθαινα ξυπολοπάει σ' Ἀγιοὺς καὶ ῥημοκκλήσια,
Περικαλᾶ τὴν Τηνιακιά καὶ τάζει τῶν Ἀγιῶνε:

- "Αγιε-Νικόλα, φύλα τον κ' ἐγὼ νὰ σ' ἀσημώσω,
Κ' ἐγὼ καντήλα ἴφτούμενη, νόλοχρονίς κρατῶ σου.
Νοῦθε διαβεῖ κι' οὔθε σταθεῖ, καλοσουνάδα βγάνε
Κι' οὔθε βουτήξει στὸ στοιχειό, μπαξὲ μὲ τὸ μελάτι.
Τὸ ψάρι τὸ ἴμοβόρικο νὰ σκιάζετ' ὡς θωρεῖ τον,
Νὰ γλυκοκρένει τ' ὁ Μπαρδάς, τὸ λιὸ ἴμοβόρκο ψάρι
Κ' ἐκειὸ πὸ σέρνω στὴν κοιλιά, μὴ δώκεις κι' ἄρφανέψει.

Ξανοίγουν πέρα στὴ στεριά τῆς Μπαρμπαριάς τὰ πόρτα.

- Καλῶς το τὸ θεριότσοῦρμο, καλῶς τοὺς βουτηχτήδες.
Τὸ ποιὸς θ' ἀπλώσ', ὦρὲ παιδιὰ, πρῶτος στὰ κρυὰ νερά μου;
Ἄπλώνει πρῶτος ὁ Σταθὰς παγαίνει καὶ γαγέρνει.
Κιμουχ' ἄρπᾶ στὸν παγεμό, στὸν γαγερμὸ μελάτι

γιατάκι* κάμαρα πλοίου. μακαινιέρης* μηχανικός. κολαουζέρης* ὁ ναύτης πού κάθεται στὸ σκοινὶ καὶ συνεννοεῖται μὲ τὸ βουτηχτή. λαμνοκόποι* οἱ ναῦτες πού τραβοῦν κουπί. τσουρμάρω* μισθῶνω πλήρωμα. ἴφτούμενη* ἄφτιούμενη, ἀναμένη. κιμουχά* κακῆς ποιότητος σφογγάρι. μελάτι* καλῆς ποιότητος σφογγάρι.

Κ' ἐκεῖα νόπου δευτέρωσε τοῦ γιούσουρι νιά κλάρα.

Κι' ὁ κολαουζέρης ἔκρενε καὶ κράζει τῶν ροδάδων:

— Γιά 'λογυρίστε ρέ παιδιά, γιά πάρετε τή ρόδα
Τι τὰ σινιάλα στό σκοινί σκυλόψαρο μηνόυνε.

Καὶ 'λογυρνοῦν καὶ 'λογυρνοῦν, μισό κουφάρι βγάζουν.

γιούσουρι: μαῦθο κοράλλι. ροδάδες: οἱ ναῦτες πού γυρνοῦν τή ρόδα,
τόν τροχὸ πού κατεβάζουν τὸ βουτηχτή.

ΤΟ ΠΡΘΥΜΙΟ

Σενιόρες στο Τριέστι και την Τζένοβα
 Χανούμσες στην Σταμπούλ, ούρι στο Κάρατσι,
 Σαμπάνια στην Μαρσίλια, βότκα στο Μπατούμ,
 Σορόπ στην 'Αλεξάντρα, νοῦζο Γραίκικο.

Κ' ἡ 'Εμινέ στο Πέρα νά μ' ἀκαρτερᾶ,
 Ντυμένη στο λαχούρι και τὸ μάλαμα.
 — Χόσ γκελντινίζ ἐφέντη και ν'Εμίρ-'Αλῆ,
 Σουλτάνε μ' και Σεΐχη κι' ἀκριβογαμπρέ.
 Στο σαμουρι στρωσίδι γεῖρε πλάγιασε
 Στο σαμουρι στρωσίδι και τὸ σελτεδι
 Κ' ἐγὼ τὸ ντέφι κρούω και κοιμίζω σε.

Κ' ἡ Κάκια στην 'Οντέσα νά μ' ἀκαρτερᾶ
 Ρούσσα ξανθομαλλοῦ τσακίρω κ' ἔμνοσθη.

σορόπ· ποτὸ Αἰγυπτιακό. λαχούρι· μετάξι. «Χόσ γκελντινίζ»· καλῶς
 εἰρίσαστε. σαμούρι, σελτές· πολύτιμα ὑφάσματα. τσακίρω· γαλανομάτα. ἔμ-
 νοσθη· νόστιμη. Καρατσι· λιμάνι τῶν Ἰνδιῶν.

- Σ' πριγιέζντομ 'Αταμάνε κ' ήλιε μ' 'λόλαμπρε,
 Τοῦ Πόντου βασιλέα 'κριβοθώρητε.
 Μπαξέ 'χω τὸ κορμί μου μοσκοβόλιστο
 "Εμπα καὶ 'συχοτρύγα τὰ μοσκάνθια μου
 Κ' ἐγὼ κερνώ τὴν βότκα τὸ κρασί τ' ἀψὺ
 Τὴν μπαλαλάϊκα κρῶ καὶ ξαποσταίνω σε.

Κ' ἡ Τζιλντα στὴ Μαρσίλια νὰ μ' ἀκαρτερᾶ,
 Φραντσέζα γυμνοστήθα κι' ἀξεδιάντροπη.

- Μπὸν ἀριβέ, ἱππότη κ' ἔμνοστε Σεβᾶχ,
 Στὸν διψαμὸ μου γιάτρα καὶ δροσόνερο,
 Στὴν ξαναψά μου Μάϊστρου δροσοφύσημα.
 Μ' ἀσήμι ξετιμιώνω τὸ χαϊδοφιλί,
 Μὲ μάλαμα τὴ νύχτα καὶ μὲ καμουχά
 Καὶ τὸ στερνό, λαμπίδα, σβηῶ καὶ χάνουμαι.

Κ' ἡ Γιούσου στὴ Βεγγάζη νὰ μ' ἀκαρτερᾶ,
 Μαριόλα 'λιοψημένη καὶ χιλιέμνοστη.
 Δυὸ τρόχαλα στητά 'χει γιὰ κορφόμεηλα
 Δυὸ πούλιες, πὸ σπιθοῦν φωθιές, τὰ μάθια της
 Τὴν γλύκα τοῦ κουρμᾶ στάζει τ' ἀχείλι της,
 Τὴν λαύρα τοῦ ἡλιοῦ ξαρᾶ τὸ γαῖμα της.
 Στές φοινικιές σπερώνει μὲ ταμένανε
 Γιὰ 'να φτωχὸ γερτάνι 'πὸ κρεμεζανθοῦς
 Κ' ἕνα βλαντί μαγνάδι χρυσοπλούμιστο.

«σ' πριγιέζντομ»· καλῶς ὄρισες. 'Αταμόνοι· ἀρχηγοὶ Κοζάκων στὴν Οὐκρανία. μπαλαλάϊκα· λαϊκὸ Ρούσσικο ὄργανο, κρῶ· κρούα. καμουχᾶς· βελούδο χρυσοκέντητο. τρόχαλα· πέτρες, ξαρᾶ· καίει, σπερώνει· νυχτώνεται. βλαντί· πορφύρα. μαγνάδι· πέπλος.

Κ' ἡ Μαργαρώ στή Σύρα νά μ' ἀκαρτερᾶ,
 Ἡ Μαργαρώ τ' ἀταίρι κ' ἡ στεφανωτή μ'.
 Καμαροφρύδα, ρούσα καί ψηλόλιγνη,
 Γλυκειά χαμηλοθώρα βεργολύγερη
 Καί στήν ἀξάδα γιοῦλο νή καλλιότερη.
 Πουρνό διαίνει τή στράτα, βράδου πορπατᾶ,
 Γιαλοῦ-γιαλοῦ ξετρέχει κι' ἀκειά κάθετοι,
 Μὲ τὰ πουλιά τοὺς γλάρους ἀθιολές κρατεῖ,
 Μὲ τὰ πουλιά τοὺς γλάρους καί τὸν Μάϊστρονε.

- Γλᾶροι, γιὰ νάπετάξετε μεσοπέλαγα
 Κ' ἐσύ, Μάϊστρο, γιὰ φύσα, φύσα ταπεινά
 Κι' οὔθε παπόρι διεῖτε κι' ἀπαντήσετε,
 Τρανό-τρανό καί μέγα θαλασσόκαστρο,
 Μὲ σιδερά φουγάρα τρία ῥαδαριά
 "Ὅπου λερώνουν ἥλιο, γῆλιο κι' οὐρανό,
 Διανεῦτε καλημέρα, χαιρετᾶτε το,
 Τὶ μέσα εἶν' ὁ καλός μου κουμαντάτορας.
 Τὸ τ' ἔλαχέ του τάχα καί μ' ἀπάριασε,
 Βδομάδες π' ἀπερνοῦνε μῆνες δώδεκα
 Κι' οὔδε μαντάτο στέλλει κι' οὔδὲ γράφει μου;

Σενιόρες στὸ Τριέστι καί τὴν Τζένοβα
 Χανούμους στήν Σταμπούλ, οὐρὶ στὸ Κάρατσι,
 Σαμιτάνια στή Μαρσίλια, βότκα στὸ Μπατούμ,
 Σορόπ στήν Ἀλεξάντρα, νοῦζο Γραϊκικο.

στεφανωτή· γυναίκα, σύζυγος. ἀξάδα· ἀξία, ἀξιόσυνη. διαίνει· διαβαίνει.
 ἀθιολές· ἀθιβολές, ὀμιλίες, συζητήσεις. διανεῦτε· κάντε νεῦμα. κουμαν-
 τάτορας· ὁ πλοίαρχος. ἀπάριασε· ἐγκατέλειψε.

Κ' ἡ Τζάνετ στὴ Νιού-Γιόρκ ν' ἀκαρτερά
 Ἡ Σίνε στὴ Σαγκάη, στὸ Χόγκ-Κόγκ ἢ Λῆ
 Πανέμνοστα κορίτσα ροδομάγουλα.

Μὰ γὼ τὴν Μαργαρώ, τ' ἀταίρι μ' σκεύουμαι
 Πὸ κάτω κεῖ στῆς Σύρας τὸν περίγιαλο,
 Μὲ τὰ πουλιά, τοὺς γλάρους ἀθιολές κρατεῖ,
 Τὸν Μάιστρον ἀρωτᾶ μὴ λάχει κ' εἶδε με.

ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Καλυμνιώτικη γολέτα πρωτοτάξιδη
 Στο μπουγάζι γυροφέρνει κυματόδαρτη
 Τρίζει σύσκαρμη, λαγγεύει κι' άντρειεύεται.
 Ούλα τὰ ναυτάκια δλεύουν κι' ούλα μάχονται
 Κ' ένα Συριανό ναυτάκι κλαίει, παρεκαλεί:
 Κάνε τὸ καλό, Χριστέ μου, κ' ἔλα βόθηα μας
 Νὰ 'μερέψει τὸ μπουγάζι πέρα νά 'βγουμε
 Τ'ἔχω μάνα στὰ στρωσίδια στοιχειαπόσωστη
 Κι' ἀδρεφή 'ρεβωνιασμένη πό τριχρόνισε.

Κ' ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν κάλμα πριμοφύσηξε
 Περαβγαίνει γὴ γολέτα 'συχαρμένιστη.
 Στὴν 'Εφτάλοφη φουντάρει στ' 'Αρναούτ-Κιοϊ
 Στ' 'Αρναούτ-Κιοϊ στὸ ρέμα μὲ τὶς ἔμορφες
 Ποὺ 'χουν ἄστρα μαγιονύχτας τὰ δυὸ μάθια τους

μπουγάζι· στενό. σύσκαρμη· σ' ὄλους τοὺς σκαρμούς. δλεύουν· δουλεύουν. στοιχειαπόσωστη· φτισικιά. κάλμα· ἡσυχία, γαλήνη. πριμοφύσηξε· φύσηξε πρίμος ἀέρας. 'Εφτάλοφη· ἡ Πόλη.

Τοῦ Χατζῆ-Μπεκίρ λουκούμια τὰ δυὸ χεῖλια τους.

Κ' ἡ Ζεκιέ γῆ σμυχτοφρύδα, γῆ χιλιόκαλη,
 Θεοσιτίσιδη χορεύει στὸ κρασοπωλειό·
 Τὸ ναυτόπουλο ζυγώνει κι' οὔλο κρένει του:

- Τ' ἔχει νό γλυκός μ' Ἀφέντης καὶ δὲ χαίρεται;
 Μὴ τὸν μάγεψαν τὰ μάθια καὶ τὰ κάλη μου;
 Μὴ τὸν βούρλισαν τὰ σκέρτζα καὶ τὰ νάζια μου;
- Δὲ μὲ μάγεψαν τὰ μάθια καὶ τὰ κάλη σου,
 Δὲ μὲ βούρλισαν τὰ σκέρτζα καὶ τὰ νάζια σου,
 Γὼ ἔχω μάνα στά στρωσίδια στοιχειαπόσωστη,
 Κι' ἄδρεφῆ ῥεβωνιασμένη πὸ τριχρόνισε.

Ἄφ' τῆ μέση τότε ῥπάχτει καὶ τότε φιλεῖ:

- Νὰ κ' ἡ μάνα, ῥφέντη ναύτη, νὰ κ' ἡ ἄδρεφῆ,
 Νὰ κ' ἔσε τὸ γιατρικό σου καὶ λαρώνεσαι.

Τοῦρκος Κόνιαρος τὴν γλέπει πρασινοχολιά:

- Τὴν Ζεκιέ ποιὸς τήνε ρέχτη, ποιὸς τὴν φίλησε,
 Τὴν Ζεκιέ τὴν μαυρομάτα τὴν χανούμισσα;
- Γὼ τὴν ρέχτηκα, ν' Ἐφέντη, γὼ τὴν φίλησα
 Τὴν Ζεκιέ τὴν μαυρομάτα τὴν χανούμισσα.
- Πάψε, κερατὰ Γκιαούρη, Γραϊκικο σκυλί,
 Τί σὲ φένω σάν τὸν Διάκον ὁ Ὁμέρ πασας.

- Πάψε, Τοῦρκε παλιογκέκη, Κονιαριάς ἐσέκ,
Τὶ λιανῶ σε σάν ἡ Μόσκω τὸν Μουχτάρ-πασα.

Θεριομάνιστοι χουμίζου κι' ἀγριομάχουται
Μὲ τὰ λάζα, μὲ τὰ δόντια καὶ μέ τὲς γροθιές·
Χαμοσοῦρνουται, βουγγίζου, κροῦν καὶ σφάζουται.
Κι' οὔθε κρούει τὸ παλληκάρι μαῦρο γίνετα
Κι' οὔθ' ὁ Τοῦρκος, αἷμα βγαίνει κ' αἷμα χύνετα.
Πρῶτη παίρνει στὸ κεφάλι κι' ἀντραλίζετα,
Δεύτερη στὸ μεσοφρύδι καὶ λιγώνετα,
Τρίτη στῆς καρδιάς τὰ φύλλα, σβηεὶ καὶ χάνετα.

Κ' ἡ Ζεκιέ τότε πονιέτα καὶ μοιρολογᾷ:

- Μὴ μὲ κλαῖς ἐμένα, κόρη καὶ δὲν πρέπει μου.
Κλάψε τὴν φτωχὴ μ' τὴν μάνα τὴν βαρυόμοιρη
Κλάψε καὶ τὴν ἀδρεφὴ μου τὴν κακόμοιρη.

ἐσέκ' γάϊδαρος. λιανῶ· κόβω σὲ ψιλὰ κομμάτια. λάζα· ναυτικά μα-
χαίρια. ἀντραλίζετα· ξαλίζετα. Μόσκω-Μουχτάρ· Ἡ Μόσκω Τζαβέλαινα,
γυναίκα τοῦ Λάμπρου μαζί μ' ἄλλες Σουλιώτισσες ὀπλίστηκαν καὶ βόηθησαν
τοὺς ἄντρες τοὺς νὰ νικήσου τὸν Μουχτάρ-πασα, ἀρχηγὸ σώματος στὴ μάχη
20 Ἰουλίου 1792.

ΓΑΓΕΡΜΟΣ ΣΦΟΥΓΓΑΡΑΔΩΝ

Πήραν οί στεριές ν' άγρεύουν ν' άνταριάζουνε,
 Τά πελάγη νά βουγγίζουν και ν' άφρίζουνε.
 Στ' Άσπρονήσι στη Βεγγάζη γοργοσνάζονται
 Καλυμνιώτικα καϊκια σφουγγαράδικα
 Βάνουν τόν Βοριά τραβέρσο και γαγέρνουνε.
 Κ' ένα δυνατό σκαφίδι στερναρμένιστο
 Ναύτην έχει στο κορζέττο κι' άποχαιρετᾶ:

- Γειά χαρά σας, ἄσπροι κόρφοι κι' άφροπέλαγα,
 Γειά χαρά σας, Μπαρμπάρεσες κόρες ἔμορφες.
 Τήν Κουρού μέ μιᾶ γαλέτα τήν ξεπλάνεψα
 Τήν Κουρού τήν σφιχτοβύζα τήν χιλιέμορφη
 Κι' οὔλη νύχτα στό περιγιάλι τήνε χάρηκα.

Καρτεροῦν οί Καλυμνιώτες μάνες κι' ἄδρεφές
 Καρτεροῦν τούς σφουγγαράδες νά γαγείρουνε.

Κ' ἢ Λενιώ γῆ μαυρομάτα, ρούσα κ' ἔμνοστη
 Πουρνοβγαίνει στό μουράγιο, στόν περίγιαλο
 Τοῦ Μαΐστρου συντυχαίνει κι' ἀρωτᾶ τονε:

- Μῆ τ' ἀπάντησες, Μαΐστρο, τὸ θεριότσουρμο
 Πού 'χει τὸν Σταθῆ τοῦ Ρούφου πρωτοβουτηχτῆ
 Κι' ἄλλους δέκα Καλυμνιώτες δρακοδέματους;
 Δὲν τ' ἀπάντησα, κερά μου, δὲν τὸ εἶδηκα,
 Σὲ στεργιές καί σὲ πελάγη νοῦθε διάβηκα.
 Συντυχαίνει καί τοῦ γλάρου κι' ἀρωτᾶ τονε:
- Μῆ τ' ἀπάντησες τὸ τσοῦρμο, γλάρε, πέτοντας
 Πού 'χει δέκα βουτηχτῆδες δρακοδέματους,
 Κι' ἄλλον ἕναν, τὸν καλό μου, πρωτοβουτηχτῆ;
- Δὲν τ' ἀπάντησα, κερά μου, δὲν τὸ εἶδηκα,
 Σὲ στεργιές καί σὲ πελάγη νοῦθε πέταξα.
 Μόνε κεῖ κατὰ τὸν κάβο κατὰ τῆ Νοτιᾶ
 Καλυμνιώτικα καϊκια θαρρῶ κ' ἔρχονται
 Μὲ τὸν Μάϊστρον ἀρμενοῦνε κοντοζύγωστα.

Νάτα τὰ καϊκια πού 'ρθαν νά τα π' ἄραξαν
 Νάτα καί τὰ παλληκάρια, τ' ἀντρεϊόπαιδα.
 Κ' ἕνα παλληκάρι ποῦ 'ν' το καί δὲ φαίνεται;
 Κύρης του τ' ἀπαντυχαίνει, μάννα καρτερεῖ,
 Κ' ἢ καλή του λιψοζοῦσα κλαίει καί γόζεται.

- Μῆ λιγώνεσαι, κερά μου καί μῆ δέρνεσαι

Κι' ὁ καλὸς σου νοῦθε πήγε δὲ ματάρχεται.
 Σ' ὄριον κήπο με κιμούχα κεῖ στὴν Μπαρμπαραιά
 Μὲ κιμούχα, μὲ μελάτι καὶ μὲ γιούσουρι
 Μάγισες, Ξωθιὲς καὶ Λάμιες τότε πλάνεψαν
 Σὲ κλινάρι 'πο βελοῦδο τότε κοίμισαν.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ

Δραγάτης π' ἔδραγάτεψε φυτιές κι' ἀμπελοφύλα
Τό 'να συκιά καβάλλιουσε τ' ἄλλο τσαμπὶ τρυγοῦσε.
Κι' ἀπέ τὴν γλύκα τὴν περσση κι' ἀφ' τὸ περσοδὸ τὸ μέλι
Στίφτει τῆς γλώσσας τὸ δροσό, τὰ σωθικά τ' ἀνάφτουν,
Παίρνει ρεμάτου τὴν ὄχτιὰ νὰ πιεῖ νὰ ξεδιψάσει.
Κ' ἐκεῖ σιμὰ στὸν καταγὸ, στ' ὀρθολιθιοῦ τὴ ρίζα,
Σὲ γούπατον, σ' ἀπανεμιό, σὲ βατσινιά χωμένη
Περιστερούλαν ἀγρικᾶ κι' ὄχ τὸ χιονιὸ πλιὸ νᾶσπρη.

- Τὸ τῆεις, περιστερούλα μου, τὸ τί 'ναι πὸ σὲ σκιάζει;
- Θωρεῖς στὸ πέρα κράκουρο τὸν σταυραῖτὸν τὸν μέγα,
Νόπου 'χει σιδερά φτερά καὶ τσελικιά τὰ νύχια,
Νύχια καὶ νυχοπόδαρα σπαθιά νάκονισμένα;
Πού 'χει νόχιά τὴ γλώσσα του, ξάρες τὰ δυὸ του μάθια,
Κι' ἀντὶς καρδιά, σκληρὸπετρα στοурναρολίθι μαῦρο;
'Εκειὸς διψᾶ τὸ γαῖμα μου πεινᾶ τ' ἀβρί κορμί μου

δραγάτης· ἀγροφύλακας. ἀμπελοφύλα· φύλαγε ἀμπέλια. καβάλλιουσε·
καβαλλοῦσε. καταγός· πηγὴ νεροῦ, κεφαλάρι. γούπατος· ἀπάνεμο μέρος.
βατσινιά· βατιά, βάτος. κράκουρο· ἄκρη βουνοῦ. τσελικιά· ἀτσαλένια. ξάρ-
ρες· φωτιές. στοурναρολίθι· τσακμακόπετρα.

Κι' άκαρτερᾶ στὸ ριζιμιὸ νὰ νέβγω στὸ μεϊντάνι.

Τὸ ποιὸς θὰ σκιάξει τὸν αἰτό, νὰ πέτωμαι τ' ἀψήλου;

Μὴ σκᾶς περιστερούλα μου, κ' ἐγὼ νὰ τόνε σκιάξω.
 Κ' ἐγὼ νὰ βάξω τρεῖς βολές κι' ὡς κύμα νὰ ρεκάξω.
 Κι' ἄ βάξω νιὰ δὲ σκιάζεται, γκρούζει καὶ ξαντιμεύει
 Κι' ἄ βάξω δυὸ ξυπάζεται κι' ἀνατρανᾶ καὶ τρέμει
 Μ' ἄνε τριτώσω πέτεται καὶ πάει κατὰ τ' ἀνέμου.

ριζιμιό· πέτρα, βράχος ριζωμένος. μεϊντάνι· φανερό. βάξω· φωνάξω.
 ρεκάξω· μουγκρίσω. ξαντιμεύει· ανταποδίδει. ἀνατρανᾶ· κοιτάζει (ἐδῶ τρο-
 μαγμένα).

ΟΙ ΔΥΟ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

Κόρη τοῦ Χάρου κρένει πικρομίλητη:

- Γιὰ ν'ἔπαρέ μ' ἀντάμα, 'φέντη Χάροντα,
 Κατ' τὸν ἀπάνω κόσμο κατ' τοὺς ζωντανούς,
 Τὶ ὄχ τὸν καλὸ πονεῖ με κι' ὄχ τὴ μάνα μου.
 Νὰ διῶ τὴν καψομάνα καὶ τὸν ἀγαπῶ
 Νάπέ ψηλὴ ραχούλα σιργιανίζοντας.

Σὲ κράκουρο καθίζουν, σὲ χλωρὴ ραχιά,
 Κ' ἡ κόρη σιργιανίζει κατ' τ' ἀντίπερα.
 Βουνὶ δεξὰ ξανοίγει μέγα κι' ἀψηλὸ
 Μ' ὀρμάνια δασωμένο, ζάλογγα σκιερά,
 Πλαγιὲς μυριανθισμένες, δροσορέματα
 Καὶ στὴν κορφή πορφύρα κρεμεζόνεφο.
 Λογγιά ζερβὰ ξανοίγει χλωρολείβαδο
 Μὲ τ' ἄνθια κεντισμένο, μυριοπλούμιστο,

κράκουρο· ἄκρη βουνοῦ. ὀρμάνια· δάση. ζάλογγα· πυκνὰ δάση. κρεμεζόνεφο· σύννεφο κόκκινο. λογγιά· λειβάδι.

Μὲ ποταμιᾶς δροσάτες κι' ἀσημιὰ νερά
 Νῆπου ξομπλιάζουν φίδια δρακοθώρητα.
 Κατ' τὴ Νοτιὰ ξανοίγει ἴσημοπέλαγο
 Νούρανοδιορισμένο περαβλέμονο,
 Νῆπου ριγᾶ στοῦ μπάτη τὸ χαϊδοφιλι
 Καὶ κυματεῖ ζαφείρια καὶ σμαραγδαφρούς.
 Κι' ἀφ' τὸ πελαγονάκρι κι' ὡς τὸ ρίζωμα
 Ξανοίγει πολιτεία μαρμαροχτιστὴ
 Φωτοπεριχυμένη, λαμπροφάνταχτη.
 Τείχια διπλὰ καὶ κάστρα σαραντάπηχα
 Λοτρύρα τήνε ζώνουν τὴν ὠριόπολη.
 Κατ' τὸ Βοριὰ μπασιά 'χει ἴσαλοσίδερο.
 Δράκοι τήνε φιλοῦνε δράκοι καὶ στοιχειὰ
 Π' ὄλημερίς ὀρθοὶ 'ναι νύχτες ξαγρυπνοῦν
 Ἄγραλυχτοῦν κατ' τ' ἄστρα καὶ τὸ πέλαγο.
 Περίμορφα παλάτια μαρμαροχυτὰ,
 Νάσημοσκεπασμένα, μαλαμόχριστα,
 Λιμνιώνα ἴλοτροῦρίζουν δροσογάλαζον
 Σκύφτουν στὸ νερογυάλι καὶ γυαλίζουνται.
 Διαμάντια καὶ ρουμπίνια μαλαμόδετα
 Τὲς ἔμπατὲς στολίζουν γλυκαστράφτουνε
 Κι' ὀλόυρα κεχλιμπάρι κι' οὔλο κρούσταλλο.
 Ἴτιές γλυκομουρμουρες, λευκες λυγερές,
 Γέρκα δασὰ πλατάνια, πεύκια κ' ἔλατα
 Τὸ νερονάκρι σκιώνουν τὸν περίγυαλο

Ξομπλιάζουν· σχεδιάζουν. ἴσημοπέλαγο· ἀσημοπέλαγο. οὐρανοδιορισμένο· προσδιορισμένο ἀπ' τὸν οὐρανό. περαβλέμονο· ἀξεδιὰκριτο νῶς πέρα. λιμνιώνας· λίμνη. ἔμπατὲς· πόρτες.

Καί στά παχιά τ' απόσκια χοροπαίζουνε
 Πλατόνια 'μερωμένα κι' άγριοκάτσικα.
 Στήν γής άνθοϋνε ρόδα και γαρούφαλλα,
 Βιολέτες, μανουσάκια, μυροβότανα
 Καί στά χαλαροβράχια γή άγράμπελη
 Μέ την περικοκλάδα σταυραδέρφωτες.
 Στήν άμμουδιά ξανοίγει κόρες έμορφες,
 'Αρχοντοδουχατέρες λαμπροστόλιστες.
 Μετάξι και λαχούρι και βλαττί φοροϋν
 Γερτάνια 'πο ροδάνθι μοσκοβόλιστο
 Κι' άλλες στή δίπλη σειοϋνται ξέφρενου χοροϋ
 Κι' άλλες γδυμνές βουτοϋν και δροσολούζονται.

'Εκει και νιοί, πανώριοι, καλοδέματοι.
 'Απιδραμοϋν και παίζουν με τό χλιδ νερό
 Ξεβγαίνουν στο κολύμπι, γιουρουστάρουνε
 Καρτέρι κρυφοστένουν πέρα στα βαθιά,
 Νά σκιάξουν την νεράϊδα την άφρόπλαστη.
 Καί στα ζερβά τά ρίχη σε πλεούμενο
 Πανώρια κόρη γλέπει 'λιωστραφτέμορφη.
 Νοϋδέ Ξωθιά 'ναι νοϋδε Λάμια του νεροϋ,
 Παρ' είν' ή δυχατέρα του πρωτάρχοντα.
 Ντάντες γριές και βάγιες παραστέκουνε,
 Τήνε λαμπροστολίζουν, τήνε 'περετοϋν,
 Κ' έκειά κρατεϊ κρουστάλλι και γυαλίζεται,

πλατόνια: ελάφια. μανουσάκια: ζουμπούλια. γερτάνια: περιδέραια. δί-
 πλη (χοροϋ): σειρά. άπιδραμοϋν: παίρνουν δύναμη κι' όρμοϋν. ξεβγαίνουν*
 συναγωνίζονται. γιουρουστάρουνε: κάνουν γιουροϋσι, όρμοϋν. ντάντες: τρο-
 φοί. βάγιες: θεραπεινίδες.

Τραγουδι τραγουδεῖ νάνάρια κ' ἔμορφα:
 — Τοῦ μοσκανθιοῦ τὸ μύρο, βάγιες, βάλτε μου,
 Τοῦ ρόδου, τῆς λεβάντας καὶ τοῦ θυμαριοῦ
 Νοῦθε διαβῶ τ' ἀγέρι νὰ μυρώνεται.
 Νὰ βγῶ στὸ χοροστάσι νὰ ἔμω στὸ χορὸ
 Νόλημερίς στὴ δίπλη νὰ λυγίζουμαι
 Τὴν ἔμορφη ζωὴ νὰ γλυκοχαίρουμαι.

Σὲ γνέψιμο τοῦ Χάρου στρέφ' ἡ κορασιά
 Τηράζει πισωθὲ τῆς καὶ θιαμαίνεται.
 Ἄλλιὸ βουνὶ ξανοίγει νάγριοθώρητο.
 Δίχως χλωρὸ ροδάμι, σκίνο, φυλλουριά
 Νάμαλαγιὰ παλιούρι χαμολούλουδο
 Κι' ἀφ' τὰ ριζὰ κι' ὡς πάνου χαλαρόσκεπο.
 Λογγιὰ ζερβὰ ξανοίγει ξερολείβαδο.
 Θολούρα τήνε σκέπει κι' ἄγρια κατακνιά,
 Νῆπου λερώνει γῆλιο, γῆλιο κι' οὐρανό.
 Στεγνὰ τὰ νεροτόπια καὶ τὰ ρέματα
 Νάκάρπιστα τὰ στάχια, τὰ δεντρά ξερά,
 Νοῦδὲ πουλί γρικιέται νοῦδε τζίτζικας.
 Καὶ στὰ βουνοριζὰ τὰ γιδοπρόβατα
 Πασκίζουν νὰ χορτάσουν μὲ ξερόφυλλα
 Τ' ἀπόσκιο νὰ γευτοῦν νερὸ στὴ δίψα τους.
 Ἐκεῖ καὶ πολιτεία, ἴσκημοφάνταχτη.
 Ἄντις χρυσὰ παλάτια, λασποκάλυβα

Φτωχομαντριά 'χει στρογγυες κι' άγκαθοβορούς
 'Ασπαλωθιές για ρόδα, για νερά βαρκούς.
 Κ' οί δόλιοι γοί τοπίτες βαρυκόπιαστοι,
 Λιγνοί, μαραζιασμένοι, στοιχειαπόσωστοι.

Τότες βουητό γρικιέται. Στρέφ' ή κορασιά.

Τής Χρυσοπόλης σκώνουν την βαρουμεπατή
 Κι' άγριο ξεχует' άσκέρι καβαλλάριο.
 'Στράφτουν σπαθιά και λάζα, 'στράφτουν χαίμαλιά,
 Φλοκάτες άνεμίζουν, άρματα βροντούν,
 Γαῦρα πλαλουνε τ' άτια τ' άνημέρωτα,
 Θρηνούν στην φτωχοπόλη, κλαϊν και δέρνουνται.
 Καθώς δρολάπι μαῦρο κι' άνεμόχολο
 Π' άρπα και συνεπαίρνει κι' άγριοκαταλεϊ
 Χουμοῦν οί καβαλλάροι και κουρσεύουνε.

Ξάφνου καβάλλα σ' άτι, σε μανό φαρί,
 'Γναντεύει τον καλό της θεριοθώρητο.
 Για πόλεμο βρουχιέται βροντολάλητος,
 Για πόλεμ' όρμηγεύει και για γδικιωμό.

Κι' ώσαν που σκιέται πέτρα, βράχι ριζιμιό,
 Πρωταναυρά σταλίδα γήλιοπέθαντη".
 Κι' άλλες 'κλουθοῦν ένώρας τήνε δένουνε

· άσπαλωθιές· τσουκνίδες. βαρκοί· βοῦρκοι. στοιχειαπόσωστοι· σωσμένοι
 άπ' τη φτίση. βαρουμεπατή· βαρυνά πόρτα. λάζα· μαχαίρια. γαῦρα· άνυπό-
 μονο, άγριοιμένα. δρολάπι· καταιγίδα. σταλίδα· σταλαματιά. ένώρας· έγκαί-
 ρως.

Καί δίνει νερομάνα, νεροκαταγό,
 Κατεβασά καί ρέμα νάφροκύλητο,
 Πολύβουγο, χοχλάτο κι' άγριοθώρητο
 Πό ριζιμιά ξεσέρνει μπόδια καταλεϊ,
 Έτσά μανό φουσάτο σιγοσνάζεται,
 Βρουχιέται θεριεμένο πολυοδύναμο,
 Άνήμερο χουμίζει δρολαποχυτό
 Τό κάστρο καταλυέται καί γκρεμίζεται.

Άγρογελιώντα ό Χάρος σνάζει τές ψυχές,
 Κι' ούλο στελέττα ρίνει, λάζα δίκοπα
 Βαρεϊ τά παλληκάρια, τ' άντρειόπαιδα.
 Κ' ένα φτενό στελέττο, λάζο τσελικί
 Για τόν Καλό τής κόρης, τόν άντρειότερο.

νεροκαταγός· πηγή νερού. χοχλάτο· κοχλαστό. μανό· μανιασμένο. φου-
 σάτο· πλήθος. βρουχιέται· ούρλιάζει. δρολαποχυτό· πού χύνεται σαν κα-
 ταιγίδα. στελέττα· μαχαίρια. ρίνει· ρίχνει. φτενό· ψιλό. τσελικί· άισα-
 λένιο.

ΤΟΥ ΔΙΣΤΟΜΟΥ

Μαῦρο πουλί μοιρολογᾷ στοῦ Στεῖρι νιά ραχούλα,
Κι' ἄλλο πουλί 'πλογᾶται του κι' ἄλλο πουλί ρωτᾷ το:

- Τ' ἔχεις, πουλί, καί μύρεσαι καί πικροκελαηδίξεις;
- Θωρεῖς ἐκεῖνον τὸν καπνὸ, στήν ἄρχεψη τοῦ κάμπου
Π' ὀρθὸς τ' ἀψήλου χύθηκε καί λέρωσε τὸν ἥλιο;
'Εκεῖ 'τονε τὸ Δίστομο, τ' ὠριο τὸ βουνοχώρι
Μὲ τὰ πλατάνια τὰ δασά, τὲς κρυερὲς βρυσσοῦλες,
Τοὺς ἀντρειωμένους πιὸ ψηλά καί τὲς ἀνταρτοποῦλες.

Στὸν 'Ελικώνα σνάχτηκαν νὰ καλομετρηθοῦνε
Πριχοῦ τὸν κάμπον δεῖρουνε γιὰ τοὺς καταχτητάδες.

- Κι' ὁ Κιέπφνερ βγήκε τὸ πουρνὸ μὲ χίλιους νοματαίους.
- Γιὰ ποῦ 'πο 'δῶ, χέρ Κομαντάντ, μ' αὐτὸ σ' τὸ σκυλολότι;
- Γιὰ παρτιζάνους στὸ βουνό, τὴν φύτρα τους νὰ κόψω.

'πλογᾶται' ἀπληλογᾶται, λέει. μύρεσαι' μοιρολογᾷς. δεῖρουνε' περπατή-
σουν. Κιέπφνερ' Ὁ Γερμανὸς λοχαγὸς ποὺ ἔκανε τὴ σφαγή. Χέρ-Κομαντάντ'
γερμανικὰ «κύριε λοχαγέ».

- Καλῶς τον τόν παλληκαρά, καλῶς τὸν ἀντρειωμένο.
Μὰ ἴδω δὲν ἔχει κέρασμα κι' οὐδὲ στρωμένη τάβλα.
Τὸ κέρασμά μας ἢ φωθιά, ξορέσια τὸ μολύβι
Κι' ἄνε βουλιέσαι κόπιασε νὰ πιεῖς, νὰ γιοματίσεις.

Πρώτη τοῦ ρίξαν κι' ἄγρευσε, δεύτερη κι' ἀλαφιάστη
Κ' ἐκειὰ νῶπου τριτώσανε, τὴν κατηφόρα πῆρε.

- Κοντοκρατεῖτε, ρε παιδιά, στὸ Δίστομο νὰ μποῦμε.
Κεῖ παρτιζάνοι δὲν κρατοῦν κι' ἀντάρτες δὲ μονιάζουν
Μόνε γερόντοι καὶ γριές, κορτσάκια καὶ παιδούδια·
Νὰ σφάξουμε, νὰ κάψουμε κ' ἔτσά νὰ γδικιωθοῦμε.

Ἐκατὸ στὸ νῆμπα χάλασαν ἔκατὸ στὸ ξέβγα κόψαν
Κι' ὡς τὸ βραδὺ ἴπὸ γάγειραν, ψηχὴ ζντανὴ δὲν ἴπομνε
Μόνε φωθιῆς μυριόγλωσσες, ρημάδια καὶ κουφάρια.

Κι' ὁ Νίκος Λάμπρου, τὸ παιδί, πριχοῦ τότε χαλάσουν,
Ψιλή φωνίτσα νῆβαλε κ' ἔτσά τοὺς ἴπηλογήθη:

- Διακόσους κι' ἂν ἐσφάξατε, χίλιοι θὰ ἴρτουν ξοπίσω.
Θὰ ἴρτει ταχιά νῆ λεβεντιὰ κι' ὄλ' οἱ καπεταναῖοι,
Νὰ μποῦν κι' ὡς μέσ' στὴν Λειβαδιά, σκληρὰ νὰ γδικιωθοῦνε.